

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél lven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltetnek.
E g y e s z á m á r a 30 f i l l é r.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Zúg az élet árja . . .

Zúg az élet árja,
Zúg miként a tenger.
Mít a déli szélnek szárnya
Nyugalmából felver.
És ez ár hulláma,
Bárha nincs kedvünkre — —
Csapdos életünkre.

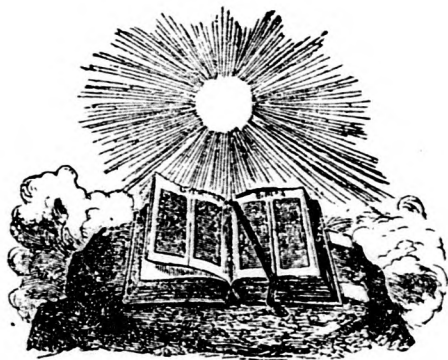
Hétköznapi gondok
Sorvasztják a lelket.
A kenyérharc itt is, ott is
Őrült módon kerget.
Míntha minden ember
Társa ellen törne — —
Egymást öldökölve.

Sajókápolna.

Harcmezőnket látván
Könnyel, vérrel festve :
Ugy találom itt a harc foly
Reggel, délbe, estve.
Vége akkor sincs, ha
Éjnek barna szárnya — —
Száll e nagy világra.

Óh, be jó, hogy olykor
Ünnepnapok vannak.
Templomokba szent harangok
Mikor hívogatnak.
Míntha angyal ajkon
Zengne itt az ének — —
A meny Istenének !

SZUHAY BENEDEK.

Lánczot raknak ránk.

Ha ez a küzdelem a létért tovább is így fog tartani: azt hiszem a XX-dik századot a létért való küzdelem századának fogják elnevezni. Az elégedetlenség, a panasz sohasem volt nagyobb és jogosultabb, mint épen napjainkban. Ily körülmények között az államférfiak, a kormányzók, minden művelt államban arra törekcsenek, hogy a bajokat enyhítsék, s a nagy társadalmi gépezet kerekeit igyekeznek, amennyire csak tőlük telik socialis olajjal kengetni.

Az egyházak vezetőinek is ilyenforma irányban kellene haladniok; s mindent el kellene követniök, hogy az egyházban a fők és tagok, tanítók és hallgatók, vagy jobban mondva hivek, lehetőleg békében, meglegedésben éljenek, s a nehéz életküzdelem enyhítésében, magának az egyház vezetőinek is részt kellene venni, hogy így az egyháznak minden tagozata inkább élhessen szorosabb hivatásának, a lelki és szellemi életnek. Ugy van-e ez?

Részben úgy van ez. Ezt célozzák a hivek adócsökkentésére vonatkozó törekvések. De másfelől nagyon szomorú tapasztalatokat kell merítenünk a legújabb eseményekből, mikor arról van szó, hogy érvényesült-e ez a kormányzói gond, az egyháznak épen másik fontos tagozatával a papsággal szemben? Ha ez a korszak a létért való küzdelem korszaka, mely a ref. papságra is teljes mértékben nehezedik, igyekeztek-e kormányzóink a bajokat enyhíteni, s a ref. papság küzdelmét valami mértékben megkönnyíteni? Sajnos nem. Sőt ellenkezőleg. A ki a legújabb eseményeken végig tekint, arra a tagadhatatlan meggyőződésre jut, hogy bajaink nemhogy könnyültek volna, de mintha szándékosan megnehezítették. A mi a papság ügyében történt, az nem arra való, hogy kezeinket a munkára alkalmassá tennék, de egyenesen megsulyosították s minden tény egy-egy béklyó, egy-egy láncszem. Micsoda boldogtalan szellem sugalmazhatta vezetőinknek, mikor elhitette velök, hogy a ref. egyház csak akkor lehet boldog, ha papsága nyomorba taszítatik, ha láncot visel, ha szolga lesz? Nézzünk csak egy pár ilyen láncszemet, lássuk csak meg a nyomornak, a szolgaságnak egy pár ilyen jelét.

Az egyik ilyen jel az, hogy a helyett, hogy a lelkész karnak a fizetése emeltetett volna, a helyett, hogy a megélhetést számára megkönnyítették volna, azt egyenesen megnehezítették. Fáj-

dalmas kimondani is, de tény, hogy akkor, a midőn minden vonalon arra törekcsenek, miszerint az életküzdelem elviselhetőbb legyen, itt a ref. egyházban, a zsinat egyik törvényalkotása megcsontította a papságnak amugy is koldus fizetését, midőn kimondta, hogy a lelkész minden adózásban tartozik részt venni. Hogy ez mit jelent, kiki fogalmat alkothat magának erről, ha csak egy pillantást vet is egyházunk életébe. Ugyanis a lelkész mindenféle körülmények közt tartozván adót fizetni, akár a régi adózás maradt érvényben, akár az államsegély igénybevétele esetén 10 százalék vagyoni és a megfelelő személyi adó vettetik ki. Már most a lelkész újabb terhe az előbbi esetben is emelkedik, mert ő a hivek mindenféle adózásából kiveszi részét. Ez is nagy teher lesz tehát a lelkészekre. De még sem elbirhatlan, mert rendszeren azok az egyházak fogják meghagyni régi adózásukat, melyek népesek, gazdagabbak, bevételök a kiadást fedezi stb. Itt tehát nem lesz a lelkész terhe elbirhatatlan, mert magából a fogalomból következik, hogy népes, gazdag egyházban megoszlik a teher, egyre kevés esik, akár évi adó, akár rendkívüli adó alakjában. Ezeknek a lelkészeknek még hagyján. De mi lesz a kis egyházak örállóival? Ezek azok a misera plebs, a kik 1600 koronából tengődnek s ezeken teljesedett be most, hogy a kinek kevés adatik, azoktól az a kevés is elvétetik. Csak komoly vizsgálat mérlegelheti kellőleg és foghatja fel a maga egész jelentőségében azt, hogy mit jelent a kis egyházak lelkészeinek újabb adója. E sorok írója az egyházi adózási ügyek előadója egyházmegyéjében és számítás tette e tekintetben, hogy, ha az egyházmegye egyházaiban a 10 százalék vagyoni és a megfelelő személyi adó vitetik is keresztül: már ez a körülmény (mivel a lelkészek fizetése nagyobbára földbirtokból áll) 20—30 koronával fogja sulytani a lelkészeket évenként. Hát aztán a rendkívüli adók? Az igen apró egyházak rendszeren szegények, néptelenek. Ha építkezni akarnak 3—400 százalék adóval szokták magokat megterhelni. És ez az építkezés majdnem megszűnés nélküli, mert az épületek minden évben avulnak, egyik most, másik holnap szorul javításra, vagy újból építésre. Itt templomot, ott lelkészlakot, iskolát, melléképületeket kell építeni. Mit jelent ez? Tessék utána számítani. Az új adó tetemes összeget vesz ki a lelkészek zsebéből.

Béklyót akartak tenni a lelkészek kezére. Ime az első láncszem már itt van. Jön a másik. Alkottunk lelkészi nyugdíjintézetet. Én mindég

hirdettem, hogy ilyen intézmény nem létesülhet anélkül, hogy a lelkészek a teherviselésben valamiképp részt ne vegyenek. Így van ez az államnál s mindenütt. De a mikor ily borzasztó terhet nyomnak a vállakra: akkor előrelátó politikusok már jóeleve gondolkoznak arról, hogy ez valamiképp paralizáltassék. Akkor, midőn a lelkészeknek 7—800 koronákat kell fizetniök a nyugdíjintézetbe, hogy egyházi férfiaknak azon kell igyekezniök, hogy ugyanakkor valami más forrás nyiljék a lelkészek számára, hogy a mi egy helyen elvész, pótolassék másból. Már akkor midőn a nyugdíjintézet létesült: egy azon időben mindent meg kellett tenni a lelkészek fizetésének emelésére és a korpótlékok létesítésére.

S mi történt? A konvent nem tett ugyan egyetlen lépést sem a lelkészek fizetésének rendezésére, de közközzélt a miniszternél egy engedélyt, hogy az amugy is nyomorult államsegélyt a nyugdíjintézet belépési és tagsági díjára le lehessen foglalni.

Itt van most a harmadik láncszem. Nem elég, hogy e lelkészek anyagilag megaláztatnak, a harmadik láncszemet az erkölcsi megaláztatásból kovácsolták össze. A lelkészek ezentúl presbytériumtól kell szolgálati bizonyítványt kérni, ha valahova pályázni akar. A gyülekezet elnöke, lelkésze, a kinek közvetlen hatósága az egyházmegye, most alávetették a pesbyteriumnak. Egy modern neme ez a régi papmarasztásnak. Mindenesetre retrograd megalázó szellemű, szolgálásra készítő.

Nézzetek a negyedik láncszemet. A prot. szabadság jelszava alatt behozták a feltétlen szabad papválasztást. Most már minden érdem kénytelen meghunyászkodni a pénz, a korteskedés előtt. Lerontják ezzel a papság szellemét, demoralizálják a népet.

És még azt mondják, nem kell Orle. nem jó a mozgolódás! De nagyon is kell. Ébredjen fel a papság míg nem késő, mert azon veszi észre magát, hogy a központosító szellem, a hatalomnak néhány emberből álló csoport kezébe való egyesítése, megöl minden egészséges szellemet, láncot rak a papságra, kiöl belőle minden szabad gondolatot, koldussá, szegénynyé teszi, leigazza, hogy uralkodhassék rajta.

Segítsünk magunkon, rázzuk le a láncot míg nem késő.

Tiszáninnen.

Tanítónőink jövője.

Nagyváradon, a f. év szeptember havára 10 tanítónői állás lesz az ujonnan szervezett áll. iskolánál betöltendő s a julius elején meghirdetett pályázat alapján 355 okl. tanítónő nyújtotta be nállam pályázati kérvényét szebbnél-szebb oklevelek becsatolásával. Sőt a pályázati határidő leteltével is jöttek a kérvények, de már figyelembe vehetők nem voltak. A lezárt pályázat valóban párját ritkítónak mondható, merném állítani, hogy még ilyen gazdag nem volt soha. Csak ugy hemzsegett a miniszteri táblázat a sok „kitünő és jeles“ jelzésektől s elvétve akadt egy-egy „jó“ s csak két esetben „elégséges.“ És mégis minél tovább gyönyörködtem a pályázat eredményében, annál szomorubban, annál fájóbban erősödött meg lelkemben az a régi tudat, hogy nállunk mennyire megsaporodott a tanítónők száma, mennyi okleveles kisasszony reménykedik hittel, bizodalommal állás után, nyújtja be pályázatát, ha valahol egy-egy állás kínálkozik s mi az eredmény? az, hogy az okleveles tanítónők tábora évről-évre nő, az okleveles tanítóké pedig évről-évre apad. Fájdalom, de ez igaz! Vannak, akik ugy vélnek ezen a dolgon segíteni, hogy a tanítónőképzőket egy pár évre csukják be. Ezt kár volna ugyan megtenni, mert nagyon sokan nem azért szereznek oklevelet, hogy értékesítsék azt, — de ha megtennék is, az eredmény mégis az maradna, hogy több az állást kereső tanítónő, mint a tanító. Igen, mert a megoldás okát máshol kell keresnünk.

De tekintsük meg e kérdést a másik oldalról is. Ugyancsak 10 állami tanítói állásra is lett hirdetve pályázat Nagyváradra s ezekre érkezett 125 kérvény, ebből 25 lehetett olyan, kik most szereztek meg oklevelüket, a többi csak gyermekeinek taníttatása végett kérelmezte Nagyváradra az áthelyezést vagy kinevezést. Volt egy másik pályázat hirdetve tankerületem egyik áll. iskolájánál tanítói állásra és nem érkezett be egyetlen egy pályázati kérvény sem és ugyancsak meg volt hirdetve a pályázat a bihari egyházmegyében egy államsegélyes ref. kántortanítói állásra és jelentette a lelkész, hogy egyetlen pályázó sem akadt. Ezek tények, itt valóban beszélhetnek a számok, de tény az is, miként fentebb jeleztem, hogy a megoldás okát máshol kell keresnünk. A tiszántuli egyházkerületben, az egyházkerület, valamint az egyes egyházmegyék és egyházközségek nagy áldozatkészségével három tanítónőképzőintézet áll fenn és

pedig Debrecenben, Szatmárt és Nagyváradon. Ez utóbbtól a kérdés tárgyalásánál el is tekinthetünk, mert itt a negyedik évfolyam csak most lesz bevezetve, tehát oklevelet itt még egy tanítónő sem szerzett s a tanítónők száma mégis nagy. Bihar vármegyében most már 400 körül van a ref. tanítói állások száma, ebből 20 van tanítónővel betöltve, tehát minden 100 tanítói állásra esik 5 tanítónői állás. Természetesen kevés a pályázó kántortanítók száma is, mert egy-egy nagyobb egyházban 8—10, 12—20 tanító működik, a tanítók között 3—4 olyan is van, kik kántori képesítéssel bírnak, de az újabb fizetésrendezésből kifolyólag — miként azt előttem többen kijelentették — nem hajlandók kántorsággal egybekötött tanítói állásra elpályázni, mert, mint mondják ugyanannyi fizetésért télenyáron énekelniök is kellene. És ezeknek az ő szempontjukból igazuk van, miután pedig a tanítók élethossziglan választatnak, a kántori szükséglet kielégítést nem nyerhet, az aránytalan helyzet változatlanul marad.

De menjünk tovább! Ha megvizsgáljuk az egyes tanítónőképzők tanfolyamait azt látjuk, hogy ott a lelkészek, tanítók, jegyzők leányai s aztán az elhalt lelkészek, tanítók, jegyzők és szegény özvegyasszonyok árvái vannak a legnagyobb számmal képviselve, de általában olyan szülők gyermekei, akiknek számára nem ringatózik az aranykalással ékes rónaság, ahol tehát abban összpontosul minden remény, hogy a legnagyobb leány a nehezen összeszedett filléreken oklevelet szerezhén, állást nyer s ott egy kis faluban szerényen meghuzhatja magát az árván maradt s gyakran régi adósságok letörlesztésével is küzködő familia. Ez a számítás, ez a remény, de mi a valóság? A legnagyobb leány éjjel napot egygyé téve megszerezte oklevelét, a képesítő után testben-lélekben összetörve ugyan, de mégis örömteljes vigasztaló szavakkal üdvözli ugyan özvegy édes anyját, hogy ha nagy áldozatok árán is, de megsegítette a jó Isten, ma gondoskodik ő most már a kis család eltartásáról.

Nem is gondolja még akkor az ambícióval telt leányka, hogy sokkal könnyebb volt neki oklevelét megszerezni, mint majd egy szerény jövedelmű álláshoz jutni.

Hát ez nem jól van így, a jogrend nem ezt követeli. Ha állítunk fel tanítóképzőket, oklevelet adunk ki arra érdemes nőknek, nyujtsunk teret, módot, alkalmat is nekik arra, hogy oklevelüket érvényesíthessék, existenciájukat biztosíthassák. Többszörös kötelesség szólit erre

bennünket. Azt nem várhatjuk, hogy minden okleveles tanítónő állami tanítónő lehessen, hiszen az állami képzők növendékeit is el kell helyezni, de ha az állam jó példával is jár elől a tekintetben, hogy minden 2 tanerős iskolánál az egyik állásra tanítónőt alkalmaz, még így sem képes csak számbavehetőleg is csökkenteni azt az aránytalanságot, amely az okleveles tanítók és tanítónők számának összehasonlításánál mutatkozik. Nem nyer évenként több tanítónő oklevelet, mint tanító, csak a tanítónők nem tudnak alkalmazásba jutni. És miért? mert idegenkednek tőlök legelső sorban a ref. iskolafentartó egyházak. Itt kell tehát keresnünk a megoldás okát, itt van a baj, amelyet ha másként nem lehet — egyházkerületi legfelsőbb határozattal kell orvosolni.

Avagy talán nem képes a tanítónő az alsó vegyes, vagy tisztán leányosztályokat kifogástalanul vezetni, megfelelő tanításbeli eredményt felmutatni, növendékeit igaz vallásosságban nevelni, rendre, tisztaságra, pontosságra tanítani, szoktatni? Oh igen, nagyon képes sőt sok községben, sok esetben a férfiaknál sokkal képebbnek is bizonyult. Tapasztalat után állítom ezeket s ha kell ecclatans példákkal is szolgálhatok. Hangsúlyozom azonban, hogy a tanítónőknek úgy nevezett „nagy kisasszonyok“-kat én sem alkalmaznék, hanem csak olyanokat, akiről meggyőződtem, hogy hivatásból lépnek a pályára s rászorultak a mindennapi kenyér megszerzésére.

Nem mondom én azt, hogy tanítónővel nem volt még kellemetlenségök az iskolafentartóknak, gyarlók vagyunk mindnyájan, azok is követhetnek el fegyelmi vétséget. De azt már határozottan állítom, miszerint nagyon gondolkozni kell minden olvasónak, hogy legalább két olyan fegyelmi vizsgálatot idézzen fel emlékébe, amely tanítónő ellen volt megindítva. Mint tanfelügyelő a harmadik nagy vármegyében szolgálók s még eddig egyetlen egy tanítónő ellen fegyelmi vizsgálatról sem tudok. Nyugot művelt államai már régen belátták azt, hogy a nők nagy mértékben képesek a tanítás terén helyöket megállani, alkalmazták is őket, némely helyeken még nagyobb arányban, mint a férfiakat. Dániában minden végzett tanítónő részére állásról gondoskodnak, de ugyancsak itt törvény az is, hogy aki férjhez ment, állásáról lemondottnak tekintik. Ha rajtam állana, ezt a törvényt szívesen megalkotnám, mert nagyon természetesnek tartom. Egy férjes tanítónő oly sok irányban van elfoglalva, hogy tanítói kötelességét hivatásszerű-

leg, kifogástalanul kevés esetben képes teljesíteni. Az a nő első sorban gondos édes anya, aztán háziasszony s végül tanítónő. Már pedig az Irások szerint két urnak is nehéz szolgálni. Természetesen, itt is vannak fényes kivételek, de a nagyobb percent mégis csak Dánia mellett bizonyít.

Tudomásom szerint az új állami „Tanterv” alapján készített illetve átdolgozott új „Tantv”-et az egyházkerület elfogadta. Ebben a tantervben a leányoknál a női kézimunka kötelező tárgyként szerepel. A női kézimunka tanítását a nép még a szegény olah faluban is kedveli s kedveli azt a magyar is, ha csak nem igyekezünk vele a priori megutáltatni. Kérem most már, hogyan lesz végrehajtva a női kézimunka kötelező tanítása a ref. iskolákban, ha a tanítónők alkalmazásától a jövőben is indokolatlanul tartózkodunk? Hová fog az vezetni, ha a királyi tanfelügyelők a száz számra menő több tanító ref. iskoláknál hiányként megállapítják, hogy a női kézimunkát a leányoknak egyáltalában nem tanították? Tudom én azt, hogy sok nagy egyház, a nagyobb helyeken könnyen tud 100—200 koronáért azon segíteni, de nagyon sok nem tud s még az eredményben is nagy különbséget mutat az, ha tanítónő vezet e tekintetben is szakszerűen tanítványait, mintha dilettánsokra bizzuk e munkát.

Nagytisztelendő lelkész urak! Igen tisztelt iskolafentartó egyházak! Sok volna még az, a mit a tanítónők alkalmazása érdekében e helyen el tudnék mondani, de volna érveim között több olyan is, a miket elsorolni felesleges, mert köztudomásu és így mindenki tudja. Az a majdnem 400 okl. tanítónő szólaltatott meg, a kik most Váradra pályáztak s akik közül csak 10 lehet szerencsés s az óriási létszám állás nélkül marad. Méltóztassanak elképzelni, hogy 12 évi tanulás után, kitünő oklevél birtokában azok a szegény leányok is megérdemelnék, hogy már egyszer derültebb eget lássanak s eltartásokról gondoskodják továbbra is az az egyház, mely az oklevél megszerzéséig kebelén melengette őket; méltóztassanak elhinni — mert való igaz, — hogy tanítóhiány van s hogy a legnemesebb keresztényi kötelességteljesítés érvényesül akkor, amidőn az özvegy édes anya tanítónő leányának beválasztása által az egyház a kiskorú árvák existenciájának biztosítására használja fel gyámolatát; méltóztassanak elhinni, hogy a tanítónő a kenyeret adó egyházával szemben sohasem lesz háládatlan.

Az iskolák túlszűfolttsága miatt, azok fejlesztését követeli az 1907. évi 27. t.-c. Méltóztassanak oda hatni, hogy ezen új állásokra s az üresedés folytán mutatkozó leánytanítói állásokra okl. képzett tanítónők alkalmaztassanak, olyanok kik a kenyérkeresetre valóban rá vannak utalva, mert csak így lehet biztosítva — különben igen sivár marad — tanítónőink jövője.

Nagyvárad.

Vasady Lajos
kir. tanfelügyelő.

Egyházkerületünk történelmi adatai.

Egyházkerületünkben mindig meg volt az a törekvés, hogy az egyháztörténelmi adatokat összegyűjtsék. Az egyházkerület ládája, mint emlegetik, mindig a főjegyző, vagy leveltárnok kezében volt. Személyváltás esetén hivatalosan átadták a ládát, a benne levő fontos iratokkal együtt, melyek a református egyház privilégiumai voltak. Azonban eme szabadságvédő okmányokon kívül kevés az, a mit a XVI—XVII. századból megőriztek, ugyszólván csak a hiányosan vezetett jegyzőkönyvek maradtak fenn. Sok feljegyzés van Debrecen város jegyzőkönyveiben, majd a debreceni ref. egyháznak a várostól történt fokozatos szétválás után a debreceni ref. egyház jegyzőkönyveiben. A tiszántuli reformátusok nevében sokszor intézkedett és járt közbe a kormánynál Debrecen város és a debreceni ref. egyház. Ezért van úgy a város, mint az egyház birtokában több olyan okmány és feljegyzés, melyek az egész egyházkerületet érdeklik.

A tractusok és még inkább az egyes egyházközségek levéltárai sok viszontagságnak voltak kitéve. Az érmelléki egyházmegye levéltára a XVIII. században tűz áldozata lett. Ugyanez történt több egyházközség levéltáraival, mint ezt feljegyzések bizonyítják. A török és tatár is sokat elpusztított.

Ezen előzményekből érhető csak az a törekvés, hogy a tiszántuli ref. egyházkerület 1810-ben olyan határozatot hozott, melynek célja volt, hogy az egyházkerület történelmi adatait a pusztulástól megmentse. Elhatározta, hogy a tractusok régebbi jegyzőkönyveit be kell adni az egyházkerület levéltárába, mint amely az okmányok megőrzésére alkalmasabb, mint az egyes egyházközségek paróchiális épületei.

Ugy tudom, hogy ennek a határozatnak egyedül a debreceni egyházmegye tett eleget, legalább én más egyházmegye jegyzőkönyvét nem láttam az egyházkerületben.

leti levéltárban. Ugy látszik, hogy a többi egyházmegye mint becses emléket kívánta jegyzőkönyveit megőrizni. Pedig említett egyházkerületi határozat nagyon helyes volt és annak végrehajtása ma is óhajtható volna.

A tractusok teljes megnyuvással adhatnák be régi jegyzőkönyveiket az egyházkerületi levéltárba, mert azok ott biztosabban helyen volnának, másrészt pedig az egyháztörténelmi feldolgozás is könnyebb lenne.

Régi jó szokás volt, de ma már kiment a divatból, hogy egyes kiváló lelkészek egy vagy több egyháztörténelmi adatokat jegyeztek össze és azokat vagy ők magok, vagy örökösök beadták a debreceni kollégium könyvtárába, ahol több ilyen kéziratgyűjtemény van a kéziratárban.

Még körülbelül 1870-ig azt is megtették az egyes egyházközségek lelkészei, hogy az egyházközségükről nyomtatásban megjelent monográfiákat beküldték a debreceni kollégium könyvtárába.

Ma már ez a tradíció is megszakadt.

A millénium alkalmával bizonyosan nagyobb számmal keletkeztek az egyes egyházközségekben a monográfiák, de azoknak a debreceni kollégium könyvtárába való beküldése elmaradt. Ugy látszik, hogy már lelkészeink közt is kezd a köztudatból kimenni, hogy a tiszántúli ref. egyházkerület történelmi adatainak megőrzése a debreceni kollégiumnak kegyeletes kötelessége. Ez a kollégium a tiszántúli reformátusoké ma is, tehát nekünk ezután is itt kell elhelyeznünk azon történelmi adatokat, melyeket az utókornak át akarunk adni.

Helyes volna különben, ha az egyházkerület a XIX. század. elején kelt egyházkerületi határozat nyomán elrendelné, hogy az egyes egyházmegyék, ha nem is egész irattárukat, de legalább is régebbi jegyzőkönyveiket az egyházkerület levéltárában helyezték el.

Dr. Barcsa János.

KÖZÉLETÜNK.

Adatok a püspökválasztáshoz.

Hogyan írnak Dicsőfőről és ellenjelöltjeiről a koalíciós lapok?

„Püspökjelölés.”*

Debrecen, július 7.

A tiszántúli református egyházkerület egyháza rövid időn belül püspököt választanak. A ma reggel Debrecenben összeülő egyházkerületi közgyűlés már

* Ezt a cikket, mely a „Debrecen” című szubvencionált koalíciós újságban jelent meg, mutatvány gyanánt közöljük arra nézve, hogy megőrökötsük, minődon vezették be és folytatják nt. Dicsőfi (Rostomillii Jakab) József ur részéről e választási harcot? Az áradó és szertelen dicséretekre nem vesztegetünk szót. Érjenek a mennyit érhetnek. A kik a dolgot ismerik, úgy is tudják, hogy mindezekben mi a valóság? Azt a tényt azonban le kell szögeznünk, hogy az e nemű kortes cikkek leadásában az egész vidéki hivatalos vagy félhivatalos koalíciós sajtó buzgólkodik.

meghatározza a püspökválasztási eljárás közelebbi módzatait s megállapítja a szavazatok beadásának a határidejét is.

Már is megindultak a találgatások arra nézve, hogy vajjon ki lesz az új püspök. Egyidejűleg azonban megindultak a korteskedések is a különböző jelöltek körül. Mert több jelölt van már is arra az állásra, amelyre illő, hogy csakis az érdemesek legérdemesebbje kerüljön.

Általános közérdekből helyénvalónak tartjuk, hogy mi is hozzászóljunk a püspökjelölés kérdéséhez nemcsak általánosságban, de megnevezve azt az egyént is, akit e nagyjelentőségű, méltóságos állásra a legméltóbbnak, a leghivatottabbnak tartunk.

Annál inkább tehetjük ezt, sőt azért kell is hogy tegyük, mert nem indulunk az egyes hangok után s nem befolyásolhatnánk bennünket egyik-másik jelöltek korteseik által előretoltan kiemelt érdemeik se.

De hogy azonnal kimondjuk véleményünket is, mi Dicsőfi József egyházkerületi főjegyzőt tartjuk legméltóbbnak és leghivatottabbnak arra, hogy a Méliuszok, Révészok, a Kiss Áronok helyét mielőbb elfoglalja.

Ebben a véleményünkben jóleső örömmel hat reánk hogy az egész egyházkerület általános többségének a hangulata is — úgy látszik — ezen férfiú felé fordul a püspökjelölésben. Annál jólesőbb ezt látni s hallani mert ennek a hangulatnak a megnyilvánulása mindenfelé az egész egyházkerületben a legközvetlenebb és legőszintébb és ment minden hivatalos és tekintély által előszabott tekintetektől is.

De vegyük sorra a jelölteket.

Dávidházy János kabai lelkész legidősebb esperese az egyházkerületnek. E címen formál jogot, hogy az esperesi széket a püspöki székkal cserélje fel. Meg kell vallanunk, hogy ennek a jelöltnak a püspöki székre egyéb jogcímmel nem is tudunk felemlíteni. A Tiszák-nak mindenkor hű követője volt az egyházkerületen, talán éppen ezért most Tisza Istvánnak ő a jelöltje. A mire egyházkerületünknek jövődjének vezetőjénél szintén szükség lesz. A minden befolyástól ment teljes függetlenség, ezt a Tiszák befolyása nála már lehetetlenné teszi.

Eröss Lajos nagy tudományu és törekvő egyházi férfiú. Több mint egy évtizedet meghaladó püspökladányi lelképásztorkodás után debreceni theologiai, illetve bölcsészeti tanárrá rukkolt elő. A püspökségre Degenfeld József gróf egyházkerületi főgondnoknak a jelöltje; ami kétségtelenül hátrányára szolgál. Erős egyéniség arra, hogy kisebb egyházi szervezetnek vezére lehessen, de az egész egyházkerület kormányzására gyenge erő. S gondolkozásának a függetlensége nincs meg annyira és nincs annyira erős és szervező erő, hogy — püspök lehessen ebben az óriási egyházkerületben.

Balthazár Dezső a legfiatalabb a püspökjelöltek közt. Nem azért tartjuk a legkevésbé alkalmasnak az összes jelöltek közt, hanem eddigi egész működése kizárja a püspöki méltóságra való alkalmatosságát.

Azt se rójuk még pedig fel hibájául, hogy a modern áramlatokkal tart. De az a szertelenség és elbizakodottság melylyel a közélet fórumán pár év óta működik, egyáltalában nem férhet be a püspöki székbe, de még Balthazár Dezső — ugyvesszük észre — elsősorban nem annyira a hitélet és egyház belsejében működő ember, mint inkább a szélső materiális irányzat és a napi politika ekszponált harcosa. Sokban nélkülözi azt a komolyságot, higgadságot és előrelátást, ami nélkül egy nagy egyházkerület püspökét — elképzelni se lehet.

Fiatal ember lehet 40—45 éves a magyarországi református lelkészegyesület elnöke. Mint ilyen, kimondta, a mult évben hivi által a kath. egyházi jogok állami szekularizációját. Annak idején érdeme szerint méltattuk református papjainknak a világi politikába ék-ként való beavatkozását. — Balthazár Dezső egyébként újjászervezett szocialista s mint ilyen, a legutóbbi országgyűlési választásokon a szegvári kerületben járkált s korteskedett.

Dicsőfi József egyedül — az összes jelöltek közül az a férfi, aki legméltóbban fogja betölteni a püspöki széket. Mint a debreceni theologia tanára kezdte, most debreceni lelképásztor és főjegyzője a tiszántuli egyházkerületnek.

Esdő szózat a Bánátból.

Ismerjük ugyan ref. egyházunk nyomasztó anyagi helyzetét, tudjuk azt, hogy ezen soraink sok helyen talán olvasásra sem lesznek méltatva, de mégis bizva a jó szívek áldozatkészségében, utnak indítjuk esdő szózatunkat. — Az önértetre nevelt gyermek pirulni kénytelen, midőn másoktól valamit kér. Mi azonban ez alkalommal nem törődünk azzal, ha minden csepp-vérünk szegyenre készítené is, mert itt a legdrágább kincsről van szó. Legdrágább kincsünk, igaz hitünk református vallásunk!

Ha őseink igaz vallásunkért vérüket sem sajnálták, miért vonulnánk mi félre csupán azért, mert a világ előtt szegyeneljük bevallani, hogy anyagilag szegények vagyunk!? Innen messze földről, a bánátból kiáltunk felétek jobb módu hitsorsosaink, módosabb egyházaink, hogy ne felejtkeztek el mirólunk. — Van itt lent az ország déli részén sok cifra leplom, sok arannyal ékesített sugár torony, de azokban idegen nyelven hangzik a Krisztus evangéliuma. — Nemcsak református egyházunkról van itt szó, de magyar hazánknak zengzetes nyelvéről, a magyar nyelvről is.

Évtizedekkel ezelőtt b. e. Szabó János esperes, a

szelid lelkü apostol s gróf Ráday Gedeon a Krisztusnak bátor lelkü, igaz szívü katonája, a törökök által feldult bánátban református egyházak szervezéséhez láttak. Nem felekezeti elfogultság, hanem egyedül a Krisztus szeretete, a magyar református nép jövőjébe vetett reménység sarkalta őket nagy munkájuk közepette. — Ezek a lánglelkü vezérek azonban csakhamar itthagytak bennünket. — Azok a harangok, melyek az ő fáradozásaik után szólaltak meg a bánátban, néhány évvel ezelőtt elsiratták a két böles vezetőt.

Hiszen ha elmentek, ha itt hagytok bennünket: ha árváik ezek a bánáti egyházak mind megállhatnának a maguk lábán, akkor panaszunk sem volna. De van itt kiskoru áva is, a csávosi leányegyház. Lakosai ennek a bánáti egyháznak többnyire mások cselédei. Évek hosszu során tanítót sem tudtak tartani. Csak most kezdenének erősödni, mikor a böles vezér itt hagyott bennünket. Ennek a maroknyi gyülekezetnek templomra volna szüksége. Imaháza kicsi, alacsony. Ünnepeken sokan kint az udvaron hallgatják az Isten igéjét. Hisz. szük azonban a jó Istent, hogy lesz még itt templom, felhangzik még itt a Krisztus amaz igéje: „Elmenvén, tanítsatok minden népeket!” Nekünk magyar reformátusoknak azt mondják eme szavak: „Tanítsatok minden népeket, kik a magyar haza területén lagnak hazátok zengzetes nyelvén a Krisztus evangéliumára!”

Igaz hitünk, vallásunk erősítése, a magyar nyelv terjesztése volna az a cél, mit elérni óhajtunk. E két nemes cél elől lehetetlen ridegen elzárkozni. Mi reméljük a legjobbat, hogy tehetősebb egyházaink, vagyonosabb polgáraink nem hagynak bennünket cserben e kettős cél elérésénél Adja Isten hogy reményünkben ne csalatkozzunk!!

Csávós, 1908. május hó 30-án.

Zsiros József
főgondnok.

Baráth Imre
magyarittebei ref. lelkész.

Atyafiságos szeretettel, melegen ajánlom a jöltevők kegyes indulatába.

Gyula, 1908. június 12-én.

(P. H.)
Körös-Maros Közi Szent
Társaság Pecsétje 1701.

Dombi Lajos
békésbánati esperes.

Az Isten dicsőségére templomot építeni akaró Csávosi leányegyházunkat a kegyes jöltevők nemes jóindulatába a legmelegebben ajánlom.

Debrecen, 1908. június 15-én.

(P. H.)
A Tiszántuli Ev. Ref. Egyház
Kerület Pecsétje.

Püspök helyett:
Dicsőfi József
egyh. ker. főjegyző.

Szives kérelem.

Ez esztendő folyamán a nagybocskói ujonnan alakult egyház építési szükségletének fedezésére egy felhívó szózatot és vele együtt egy gyűjtőívet bocsátottunk mi szét a magyar társadalomhoz.

A felhívó szózatban bemutattuk azon nagy horderejű nemzeti missiót, mely hazánk északkeleti szélén, — e már idegenben, — ezen egyháznak osztályrészül jut, s e nemes cél megvalósítására anyagi támogatást kértünk.

Jóleső érzellemmel kell kinyilatkoztatnunk, hogy kérelmünk sok helyen szives fogadtatásra talált, mert miként a jeruzsálemi templom ládjába „a gazdagok sokan pénzt vetének“ (Márk XII. 42.) „s a szegény özvegy is elhozá a maga két fillérét“ (Luk. XXI. 2.) úgy minket is a gazdagabbak jelentékenyebb a szegények csekélyebb, de kifejezetten jó szívből eredő adományokkal segítettek nemes feladatunkban.

De bizonyos segítség még mindig szükséges törekvésünk célhoz juttatásához.

Ne vegyük azért rossz néven a kedves olvasók tőlünk, ha ott, ahol meghallgattatásra eddig nem találtunk, megújítjuk kérelmünket.

Nemzetünk fiainak szívéből a nehéz idők viharai sem téptek ki a jótékonyág diszló virágait s a nemzeti eszmék diadalra juttatásához, mint a milyen a mienk is, ma is szívesen hozzák meg a honfiak áldozataikat.

Ennek tudatában tisztelettel zörgetünk a nemes szívek ajtaján, kérvén valami támogatást. — Nem akarjuk mi tulfeszíteni bárkinek is áldozatkészségét, nem is kérünk sokat, megelégszünk egy csekély morzsával is, tudván, hogy a cseppekből lesz a tenger „s a kicsiny ezerre szaporodik.“ (Ézsaiás LX. 22.)

Ha azonban támogatást nyernünk nem sikerül, úgy a küldött gyűjtőívnek, a postatakarékpénztári lappal együtt leendő visszaküldését, az elszámolhatás céljából, tisztelettel kérjük.

Kérelmünket még egyszer munkás szeretetökbe ajánlva, vagyunk

Peterfalván és Máramaroszigeten, (postabélyeg kelte.)

A máramaros-ugocsai ref. egyházmegye elnöksége:

György Endre
egyh. megy. gondnok.

Szikszay Zoltán
esperes.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Kocsi Csergő Tamás emléke.** A kocsi ref. egyház templomában a kocsi tanuló ifjuság Kocs egyik legnagyobb szülöttének: Kocsi Csergő

Bálintnak, ki a nápolyi gályarabságot végig szenvedte: 150 korona költséggel emléktáblát állított. A leleplezési ünnepély a közeli napokban leend. Nagy elismeréssel emlíjük fel a tanuló ifjuság azon cselekedetét. Méltó, hogy azt többfelé kövessék s mindenütt megörökítsék gályarab lelkészeink emlékezetét.

— **A vallásoktatás eltörlése.** Rómában a törvényhatósági tanács 57 szavazattal 3 ellenében eltörlötte az iskolákban a vallásoktatást. Rómában az olaszok egyik tulzából a másikba esnek. Előbb a pápai uralom alatt vakbuzgók voltak, most pedig már ime vallástalanok. Ide vezetett a pápák törekvése, amely a népet még a vallástól is elidegenítette. Szomorú.

— **Iskolai értesítés.** A sárospataki ref. főiskolában az 1908—9-iki iskolai év szeptember 1-én kezdődik. I. A theologiai- és a jogakadémián rendes felvételi idő 1-től 8-ikáig rendkívüli idő elfogadható igazolvány alapján, 9-ikétől 15-ig. Katonai szolgálatból jövők október 1—8. napjain vétetnek fel. Felvételi díj egyszer s mindenkorra: 8 k. Tandijak a theol. akadémián az I-ső félévben 10. a II-ikban 8 k.: a jogakadémián: protestánsoktól az 1-ső félévben 38 a II-ikban 26 k. nem protestánsoktól 48, illetőleg 38 k. A II-ik félévre jövők az 1-ső félévi díjat fizetik. Tandijmentességért joghallgatók folytathatnak szept. 5-ig. — Jelentkezés az előadó tanároknál szept. 8-ikán és 9-ikén. Ünnepies évmegnyitás szept. 10-én. Az előadás szept. 11-én kezdődik. Rendkívüli kollokviumok a theol. akadémián szept. 1—3-ig. Alapvizsgák: a theol. akadémián szept. 4-ikétől 7-éig, a jogakadémián szept. 4-én és 7-én. Az ez iránti kérvények aug. 31-én adandók be a dékáni hivatalokba. II. A főgimnáziumban. — I—III. osztályai párhuzamosak — a felvételek (s beiratkozások ideje szept. 2-ikától 6-ikáig: azonban az I—V. osztályokba 2-ikától 4-ikéig csak protestánsok vétetnek fel: nem protestánsok, ha a létszám még be nem telt, 5-én jelentkezhetnek, Felvételi díj egyszer s mindenkorra: 4 k. Tandij: protestánsoktól az 1-ső félévben 36 a 2-ikban 20 k. nem protestánsoktól 56 illetőleg 40 k. A 2-ik félévre jövők az 1-ső félévit fizetik. Tandijmentességi kérvények aug. 25-ig adandók be. Általános javító, pótló és magánvizsgák szept. 1-én tartatnak: az érettségi vizsgákra nézve: írásbeli szept. 3—5-én. szóbeli 7-én. A tanítások szept. 7-én kezdődnek. Ünnepies évmegnyitás, mint az akadémián. A főiskolai konviktusba és internátusba úgy akadé-

miai, mint gimn. növendékek beléphetnek. Konviktusi díj, reggeli, ebéd és vacsoráért, egész évre 160 k. mely két egyenlő részletben a félévek elején fizetendő. A kedvezményes, u. m. 100, 60 koronás és ingyenes helyek már betöltve. Internátusi díj, teljes ellátásért és állandó tanári felügyeletért, egész évre 600 k. s ez négy egyenlő részletben előre fizetendő. Jelentkezési határidő aug. 31-ig. — Lakások, élelmezéssel vagy a nélkül, az igazgatóság által engedélyezett és folyvást ellenőrzött magánházaknál jutányosan kaphatók. A prot. növendékek általában ünnepi (legáció) jótéteményre jogosítottak. Jelesebb tanulók úgy az akadémiai, mint a főgimnáziumban szorgalmi jutalmat kapnak az év végén. Ezenkívül nagy számú pályadíjak az akadémián is, a főgimnáziumban is. A betegek ingyen gyógykezelésben és ápolásban részesülnek. Gazdag könyvtárak és gyűjtemények, olvasóköri, önképző és atletikai egyesületek, tornacsarnok, nagy kert, fürdők stb. Bővebb adatokkal szívesen szolgál, vagy Értesítőt küld: a főiskolai igazgatóság.

— **Felvétel a nagyváradi református tanítónéközpöbe.** A képzőintézet I. osztályába felvétetnek olyan ép és egészséges leányok, akik a felső népiskolát, a polgári iskola, felsőbb leányiskola és leánygimnázium négy alsó osztályát elvégezték. A felvételi kérvények az igazgatóság címére küldendők augusztus 1-ig. Csatolandók: a születési bizonyítvány, iskolai bizonyítvány, újraoltási- és orvosi-bizonyítvány arról, hogy az illető alkalmas a tanító pályára s érzékszervei épek. Az egész évi díj járuléka: 77 korona. A felvételt tudatja az igazgató. Megnyílik a képezde IV. osztálya is. Az internátusba első sorban képezdei növendékek vétetnek fel s azután más intézetbe járók is. Az ellátási díj nem protestánsoknak: 600 korona. A tiszántúli egyházkerületbe lakó lelkészek és tanítók gyermekeinek: 400 korona Protestáns és vegyes házasságban élő szülők gyermekeinek: 500 korona. Mosás-, zene- és orvos-díj külön. — Felvételi kérvény augusztus 1-ig adandó be az igazgatóhoz.

— **A debreceni főiskola internátusában** theológiai hallgatók, joghallgatók és bölcsészethallgatók számára 103 tápintézeti hely üresedett meg; és pedig egészen ingyenes hely 24, évi 60 koronás hely 24, évi 100 koronás hely 40, évi 180 koronás hely 15. Bentlakásért minden esetben külön évi 40 korona fizetendő. Az évi 180 koronás helyekért bármely főiskolai hallgató folyamodhat. Az ennél kedvezményezettebb helyekre folyamodóknak legalább elégséges előmenetelt és vagyon-

talanságot kell igazolni. A joghallgatók és nem ref. vallású bölcsészethallgatók tandija félévenként 30 korona, a theológiai hallgatóké és a ref. vallású bölcsészethallgatóké 15 korona. Szegénysorsu és jó előmenetelű hallgatóknak a tandíj részben különös figyelmet érdemlő esetekben egészben is elengedtetik. Bölcsészethallgatók csak a classica philológiai és a magyar nyelvi és irodalmi szaksoportokra vétetnek fel. A kedvezmények iránti kérvények Augusztus 20-ig adandók be a facultások dékáni hivatalaiban. Egyenlő minősítés esetén a kérvény beérkezési ideje dönt. Részletes tájékoztatást a dékáni hivatalok adnak.

— **Az Egyetértés Vasárnapja.** Ünnepnapra kiöltözik a legszegényebb munkás is, a vasárnapi és ünnepi számra nagyobb terjedelemben jelennek meg a lapok és e számokra tartogatják legválogatottabb közleményeiket. Mindezekhez már régen hozzá vagyunk szokva, az az újítás azonban melyet az Egyetértés ez a még ma is liberális szellemű (Böszörményi László alapította) nagy napi lap meghonosított, hogy egy szép-irodalmi illusztrált vasárnapi mellékletet ad ki, a mi viszonyaink között méltán feltűnést kelt. Több száma fekszik előttünk ennek a jól megírott, szépen illusztrált lapnak a Vasárnapnak s ez alapon is csak ajánlhatjuk lapunk előfizetőinek az Egyetértést, melynek negyedévi ára most is csak a régi: negyedévenként 7 korona. Ujjonnan belépő előfizetők az eddig megjelent mellékletet is megkapják. Mutatvány számokat ingyen küld a kiadóhivatal Eötvös u. 32.

— **A Vasárnapi Ujság** augusztus 2-iki száma 26 képpel jelent meg, melyek nagyrészt a heti eseményekre vonatkoznak. Eredeti fényképfelvételeket közöl a londoni olimpiai versenyekről, a nyugati pályaudvarról, melyet közelebb át fognak alakítani és kibővíteni, a törökországi eseményekről, a most elhunyt kiváló festőművészről, Pállik Béláról, pompás nyári képet Neogrady Antaltól, továbbá sok egyéb illusztrációt. Költeményeket Szabolcska Mihálytól és Lampert Gézától közöl e szám, továbbá novellát Vértési Gyulától, s e mellett Krudy Béla eredeti és Fogazzaro fordított regényének folytatását is közli, ezeken kívül még sok egyéb olvasni való s a szokásos rendes rovatok egészítik ki a szám tartalmát. Irodalom és művészet, Közintézetek és egyletek, Sakjáték, Képtalány, Egyveleg stb. „Vasárnapi Ujság” előfizetési ára negyedévre négy kor. a „Világkróniká”-val együtt négy korona 80 fill. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetem u. 4 szám.) Ugyanitt megrendelhető a „Képes-Néplap” a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre két korona 40 fillér.

— **Segítség a bukovinai reformátusoknak.** A csángó református egyház Andrásfalván (Bukovinában)

több mint 2 éve templom nélkül van. az osztrák kerületi kapitányság bezáratta, mert — szakértő véleménye alapján — életveszélyesnek találta az istenisztelet megtartását a roskadozó, düledező, százados fatemplomban. A szegény kis egyház most építi új templomát 8438 korona adóssággal, mely után kamatban 400, tőketerlesztés 600 koronát kellend évenként fizetnie. A teher az egyház összes ingatlan vagyonára, papi és tanítói földekre rá van telekkönyvezve. A templom hát ez év október 31-ére felépül. De nincs harang, nincs orgona, nincsenek szószék és urasztali takarók, keresztelő és urvaesorai készletek. Melyik harangöntő, melyik orgonagyáros állít magának örök emléket az által, hogy csángóinkat megakadályozza egy haranggal, orgonával vagy legalább mérsékelt áron előnyös fizetési feltételek mellett ad egy harangot, mert orgonát venni már nincs erőnk. Nemesszívű honleányok segítenek-e felékesíteni a szükségesekekkel az Urnak házáat? Az egyház 400 lélekből áll. Valamennyi kis gazda 3—4 hold földdel, fuvaros és napszámos. Egyház és iskola fentartására az egyenes állami adó 150—200 százalékát átdolgozza. Hihetetlen fáradsággal, nélkülözések közt és teherhordással tartja fenn magát. Megérdemli a segédelmet. Hazafias vagy hazafiatlan szűkkeblűség azzal a sokszor hangoztatott kifogással térni ki az adakozás alól, hogy „pénzünket nem adjuk idegenbe, a csángók jöjjenek haza!” A csángók közbizonyára Bukovinában is nemzeti vagyon s ha módot nyújt a magyar állam a hazamevetelre, mikor eljön az idő, — s hej de sokan, hej de nagyon várják — ez a közbizonyon visszakerül Magyarországra. Az andrásfalvai reformátusok segítségére hívja fel a jóltevő sziveket Szász János ottani ref. lelkész.

— **Nagy Lajos** nagypacali lelkésztestvérünk, a szilágy-szolnoki egyházmegyében egyik legbuzgóbb és legérdemesebb tagját súlyos csapás érte nejének szül. Haraszthy Mária urnőnek gyászos elhunytával. Adjon az Ur ő neki vigasztalást s a mi lelkésztestvéri őszinte részvétünk enyhületet.

— **Servet szobra.** Megírtuk már hogy az un. szabadgondolkodók Genfben megakarták zavarni a Kálvin ünnepet és szobrot szándékoztak neki ott emelni. A genfi tanács azonban ezt nem engedte meg. Most megint azt olvassuk, hogy csakugyan emeltek Servetnek szobrot Párisban. A mozgalom ellen Henry Rochefort nevű szabadgondolkodó áll. Rochefortról ismeretes hogy gyermekeit meg sem kereszteltette: annyira nem vallásos és nem keresztyén ember. A szobor a máglyára kötözött Servet-t ábrázolja olyanformán, hogy maga a máglya a talpazata a szobornak. A szobrot Páris városa elfogadta és Montrouge városrészének

egyik terét jelölte ki helyéül. Az ünnepi beszédet Rochefort mondta s védte Servetet, akinek szerinte egyebek közt halálos bűnül rótták fel azt az állítását, hogy Kanaán korántsem a tejjel-mézzel folyó ország, aminek a biblia állítja, hanem meglehetősen meddő talaju, kopár tájék. Kálvin — mondá Rochefort — nem tudta megbocsátani neki, hogy önálló véleménnyel mert előállani, hogy független lélek volt. Így történt aztán, hogy Servet, a ki Spanyolországból, szülőhazájából az inkvizíció elől menekült Franciaországba, onnan pedig a halál elől Svájcba, itt Kálvin fanatizmusának lett áldozata. A nagy reformátor maga ügyelt a máglya elkészítésére és meghagyta, hogy zöld gallyakból halmozzák fel azt, ne száraz fából; azt akarta, hogy gyűlött ellenfele annál tovább szenvedjen a lassu tűzön. Így adta ezt elő a Kálvin iránti gyűlölettől elvakult Rochefort. Az ő előadásában több történelmi valótlanosság és bántó egyoldalúság van, melyet az igazság érdekében helyre kell igazítanunk. Servet halálos bűnéül nem afféle gyermekséget róttak föl, hogy például a Kanaánföldtől megtagadta a bőséget s kopár tájéknak állította, hanem azt, hogy a Szentháromságot káromolta, ördögnek és háromfejű szörnyetegnek (Cerberusnak) szidalmazta. Nem igaz továbbá, hogy a Servet szomorú haláláért egyedül vagy kizárólag Kálvin fanatizmusa a felelős, mert a halálos ítéletet Genf tanácsa mondotta ki, a berni, bázeli, zürichi és schaffhauseni tanács és lelkészek egyhangu hozzájárulása mellett. Nem igaz végre, hogy Kálvin „maga figyelte a máglya elkészítésére és meghagyta, hogy zöld gallyakból halmozzák fel azt, ne száraz fából; azt akarta, hogy gyűlött ellenfele annál tovább szenvedjen a lassu tűzön; „ellenkezőleg az az eltagadhatatlan történelmi tény, hogy mikor Genf tanácsa a tüzhalt kimondta Servetre, Kálvin paptársáival együtt azonnal kérvényt nyújtott be a tanácshoz, melyben az elevenen való megégetés rettenetes ítéletének a pallós által való kivégeztetésre változtatását kérte. E kérést azonban a tanács nem teljesítette. Kétségtelen különben, hogy Servet kivégeztetése ugy a humanizmus, mint különösen az igaz keresztyénség elveivel a legnagyobb mértékben ellenkezik, a romlatlan emberi szív pedig egyenesen megbotránkozik rajta. De a kik oly nagy készséggel sietnek emiatt Kálvinra és a genfiekre a botránkozás és kárhooztatás követődni, gondolják meg, hogy a XVI. századi eseményeket nem szabad a XX. század mérlegén mérni: gondolják meg, hogy a XVI-ik század általános felfogása határozottan helyeselte az eretnekek halálos büntetését.

— **A Magyar Prot. Irod. Társaság** október 1. és 2. napjain Budapesten tartja ez évi nagygyűlését. Hálaadóistenisztelet, tárgyaló és tagválasztó ülés, felolvasó ülés és diszülés keretében fog lefolyni az idei nagygyűlés. Ez a

kalommal ujtja föl a Társaság volt elnökének bold. Hegedüs Sándornak emlékét, aki fölött dr. Antal Géza pápai theol. tanár tart emlékbeszédet. A nagygyűlés előkészítését megindította, a vasuti kedvezményes jegyekért lépéseket tett, a részletes programot augusztus első felében teszi közzé a Társaság vezetősége.

Tartalom-jegyzék: Zúg az élet árja . . . Szuhay Benedek. — Láncot raknak ránk. Tiszáninneni. — Tanítónőink jövője. Vasady Lajos. — Egyházkerületünk történelmi adatai. Dr. Baresa János. — Közéletünk: Adatok a püspökválasztáshoz. — Esdő szó a bánátról. — Szives kérelem. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **Dr. Ferenczy Gyula.**

Pályázat.

A dévaványai ref. egyház az igazgató-tanítói állásra pályázatot hirdet. Fizetése: 1456 korona az egyháztól és tisztességes lakás. Kötelessége: a reábizott osztályoknak, ez idő szerint az V. és VI. fiuosztályoknak tanítása, az igazgató-tanítói teendőknek teljesítése, a kanonikus órákon és a lelkész akadályoztatása esetében az istenítészelet végzése, a legátusok ellátása. Pályázhatnak okleveles ref. tanítók. Theológiai képzettséggel is bírók előnyben részesülnek. Felszerelt pályázati kérvények f. évi aug. 14-ig adandók be a ref. egyháztanácsához.

Ref. egyháztanács.

Pályázat.

Egy, a lelkészi teendők minden ágában jártas lehetőleg mindkét lelkészi vizsgát letett, nagy templomunknak megfelelő, erős, tiszta hangu, jó szónoklatu segédlelkészre van szükségem, kire gyengélkedésem miatt nyugodtan bízhatok mindent.

Javadalmazása: lakás, fűtés, világítás s Ezerkétszáz (1200) korona évi fizetés.

Az állás f. 1908. évi szept. hó 1-re mulhallanul elfoglalandó.

Az állást elnyerni óhajtok szolgálati okmányokat f. évi augusztus hó 15-ig küldjék be hozzám.

Szentes (Csongrád m.) 1908. július 29.

Gerőcz Lajos
ref. lelkész.

Pályázat.

A mezőturi főgymn. fentartó testülete pályázatot hirdet egy classica-philologiai rendes tan-
székre.

Javadalmazás 2400 k. törzsfizetés, mely szolgálati idő arányában 3600 k.-ig emelkedhetik, 500 kor. lakáspénz, szabályszerű korpótlék és állami fizetésekiegészítés.

Ha helyettes tanár választatnék, annak fizetése 1600 kor. leend és egy év mulva állandósítható. Ha olyan rendes tanár választatnék, aki még rendes tanárként nem szolgált, csak egy évi sikeres működése után állandósíttatik.

Nyugdíj az 1904. évi XXVII. t.-c. értelmében.

Pályázhatnak megfelelő képesítésű ref. valásu tanárok és tanárjelöltek.

Pályázatok f. é. aug. 22-ig a ref. egyháztanácsához címezve a főgymn. igazgatóságához küldendők, életkorra, vallásra, képesítésre, egészségi állapotra, katonai kötelezettségre, eddigi szolgálatra vonatkozó okmányokkal és rövid életrajzzal.

Az állás f. é. szeptember 1-én foglalandó el. A megválasztott tanár állandósításakor szakértekezéssel foglalja el tanszékét.

Mezőtur 1908. július hó.

Gergely Antal
lelkész ig. t. elnök.

Pályázat

a t.-szőlősi harmadik (vegyes iskolát) tanítói állásra.

Javadalom: a) Természetbeni jó lakás, mel-
lék helyiségekkel, külön kis kerttel. b) Egyház-
pénztárból: 1100 Egyezerszáz korona, évne-
gyedenként előre fizetve. c) E tanítótság java-
dalma pótlására adományozott, osztályozott öt
hold szántóföld — melynek adóját tanító fizeti, —
régii értékelés szerint: 80 korona. d) Ötödéves
korpótlék az államtól. Kellő képesítés esetén ki-
látásba helyezve a gazdasági ismétlő iskolai leá-
nyok tanítása, a községtől azért járó fizetéssel.

Kötelesség: A presbyterium által időről-időre
kijelölendő elemi osztály vagy osztályoknak —
a következő iskolai évben az I. és II. vegyes
osztályoknak, esetleg ismétlő iskolai osztályok-
nak egyházkerületi tanterv szerint való tanítása,
az egyházi jegyzői tisztnek külön díjért tanító-
társaival felváltva történő teljesítése. Kanonikus
órákon, valamint lelkész akadályoztatása esetén
az istenítészelet végzése.

Pályázatok szükséges okmányokkal együtt
augusztus 18-ig alulírott iskolaszéki elnökhöz
küldendők. Az állás szeptember 1-én elfogla-
landó. Tiszaszöllös (Hevesm.) 1908. július 28.

Szabó Imre
ref. lelkész.

Pályázat.

Az Árpádi ref. egyház pályázatot hirdet az 1-ső és 2-ik osztályu vegyes iskolai tanítóságra, melynek javadalma: tisztességes lakás, továbbá államsegélyből 800 k., az egyháztól 200 k. készpénzben. Kötelessége mindaz, ami a tanítói állás tisztességével összefér és amit az egyháztanács tőle megkíván, mint p. o. az alsó két osztály törvényszerű vezetése, ismétlő iskolások tanítása, szükség esetén lelkész és kántor helyettesítése, presbyteri jegyzőség; nőtanítóknál női kézimunka tanítás. Az egyháztanács fentartja magának a jogot, hogy a megválasztandó tanítót esetleg más osztályok vezetésére alkalmazza. Pályázati határidő aug. hó 1. Csak okleveles tanítók és tanítónők pályázhatnak, akik okmányait aug. hó 1-ig alólirt lelkészhez küldjék be.

Árpád (Bihar m.) 1908. év jul. 21-én.

Boros Gábor
ref. lelkész.

Pályázat.

A máramarosszigeti ref. főgimnázium igazgatótanácsa a megüresedett latin-németnyelvi és magyar-latinnyelvi tanszékre ezennel pályázatot hirdet. Előbbi tanszék okleveles rendes, ilyen pályázó nem léteben helyettes tanárral, a másik tanszék pedig helyettes tanárral lesz betöltve.

Pályázhatnak olyan protestáns vallásu tanárok és tanárjelöltek, kiknek szaktárgyaik a fentebb megjelölt tárgyak.

A megválasztandó rendes tanár javadalma évi 2400 kor. törzsfizetés 400 kor. lakáspénz, továbbá öt izben 200—200 korona ötödéves korpótlék, a fennálló szabályzat értelmében előléptetés a 2600, 2800 és 3200 koronás fizetési fokozatba, melyek közül a két utóbbiban a lakáspénz 500 korona s végül az állami fizetésekiegészítésben való részesedés igénye. Az ötödéves korpótlék megállapításánál a hazai más ref. középiskolánál rendes tanári minőségben eltöltött szolgálati idő 10 év keretén belül beszámítatik.

A helyettes tanár évi összjavadalmazása 2000 korona.

A tanszékek betöltésének joga a főgimnázium igazgató tanácsát illeti, hova a pályázati kérvények is intézendők.

A megválasztandó rendes tanár az orsz. tanári nyugdíjintézet jogositott és kötelezett tagja. Állását köteles 1908. szept. 1-én elfoglalni, később meghatározandó időben székfoglaló értekezést tartani s szaktárgyait és szükség esetén ezenkívül más rokon tárgyakat is heti 20 órán belül tanítani.

Pályázók életkorukat, vallásukat, végzett tanulmányaikat, eddigi szolgálatukat, egészségi állapotukat, katonakötelezettségi viszonyukat esetleg irodalmi működésüket igazoló okmányaikkal felszerelt kérvényüket 1908. évi augusztus hó 20-ig a főgimnázium igazgatóságához küldjék be.

Máramarossziget, 1908. július 22.

Héder János
h. gondnok.

Pályázat.

A dobozi ref. egyház vegyes iskolai kántortanítói állására. Javadalma: Lakás és kert. Készpénz 610 korona 20 hold 1100 négyszögöl föld, esetleg e helyett — amennyiben az egyházmegye és kerület jóváhagyja 600 korona. Egyházi jegyzőségért 76 korona. Kántori stóla mintegy 60 korona. Állami iskolai gondnokságtól 120 korona. Összesen 1466 korona és a korpótlék államsegélyből.

Kötelessége: Az I-ső osztály vezetése a kerületi A. tanterv szerint. Kántori szolgálat 3-ik héten a templomban és temetéseknél 3-ik esetben. Egyházi jegyzőség. Vallás és énektanítás az állami iskolában 2. legfeljebb 3 tanteremben heti 6—8-órán. Orgona beállítás esetén az orgonázás; lelkész akadályoztatása esetén annak helyettesítése.

Pályázati kérvények alulírott iskolaszéki elnökhöz augusztus 10-ig adandók be. Választás augusztus 13—16 körül lesz. Az állás augusztus végén elfoglalandó. Próba éneklés aug. 9-én lesz. Személyes megjelenés kívánatos. Utiköltségek meg nem térítetnek.

Doboz, Békés megye. 1908. július 26.

Szabó Mihály
ref. lelkész.

Amerikai Cottage-szivólegrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfele. —
Részletfizetések
8 kor.-tól fölfele

Pianinók.

Képes árjegyzék
ingyen és bérn.
= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

Mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos
toronaméretekkel, templomok, szemináriumok részére.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s
kifogastalan munkát készít mindennemű könyvköté-
szeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* töme-
ges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jókötésben
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubil-
leumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony
adományok nyilvántartására is alkalmas.
Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószéken
vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását
vászorra vagy papírra és ezeken kívül még számcs e
szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, —
számítások akülönleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emlék-
lap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletes
stylusban, levéltári okmánytartók.*

Ujjonnan megjelent művek!

H Ó S E Á S.

Theologiai magántanári vizsgai dolgozat.

Irta:

Ceglédi Sándor

velikai-pisanicai református missiói lelkész.

Ára füzve 3.50 korona.

Halotti beszédek és imák

Irta:

K I S G Á B O R

volt pápai református lelkész.

Terjedelme 15 és fél iv. Tartalmaz 71 halotti
beszédet és imát.

Ára füzve 4 korona.

Megrendelhetők a kiadónál:

K I S T I V A D A R

könyv- és papirkereskedésében Pápán, Fő-utca 21 sz.

Mielőtt

személy-, jelzőlog- vagy építési

K Ö L C S Ö N

íránt intézkednék

kérjen díjtalanul prospektust

Meller L. Egyed

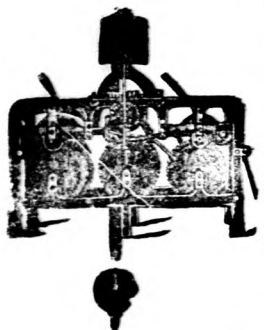
BUDAPEST, IX., Lónyai-utca 8.

Telefon — Interurban 45—31.

H I R D E T É S E K

fölvétetnek a kiadóhivatalban.

Toronyórák

palota-, varosházi-, gyári- és lak-
anya berendezését a legelőnyöseb-
ben eszközi

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =
Budapest, VII., Csömöri-u.
50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Kálvin János művei.

Szerkeszti **CZEGLÉDI SÁNDOR.**

Eddig megjelentek :

1. A genfi egyház kátéja.

Fordította Czeglédi S. Ára 60 fillér

2. Az egyház reformálásának szükségességéről.

Fordította Czeglédi S. Ára 80 fillér.

3. Kálvin János értekezése az ereklyékről.

Franciából fordította Czeglédi S. Ára 50 fillér.

4. Sadolet biboros levele. Kálvin válasza

Fordította Ladányi Pál. Ára 60 fillér.

Sajtó alatt vannak :

5. III. Pál pápa levele Kálvin János megjegyzéseivel.

Fordította Czeglédi S. Ára 50 fillér.

6. A párisi theol. fakultás hiteiknei Kálvin ellenirataival.

Fordította Pongrácz József. Ára 50 fillér

Minden kötet külön kapható.

Az 1908. év elején e hat mű egy diszes kötetben is
meg fog jelenni. — A 25 ivnyi terjedelmű kötet ára
4 korona 50 fillér lesz.

Mind e művek megrendelhetők

a Magyar Kálvin-fordítók bizományosánál
Kis Tivadar könyvkereskedésében PÁPÁN

Most jelent meg.

Tanulmányok. Irta : Dr. Antal Géza. Ára
1 k. 60 f.

Tartalma :

A magyar protestáns egyház belföldi érintkezései.
Az amerikai kálvinizmus.

Az amerikai magyarság jövője nemzeti szem-
pontból.

Az amerikai magyar ref. egyházak.

**Az amerikai magyarság jövője nemzeti
szempontból.** Irta Dr. Antal Géza. Ára 50 f.

Magyar reform. egyházalkotmány. Irta :
Dr. Kun Béla. A vaskos 350 oldalból álló mű

Ára 7 k. —

Tartalma :

Történeti alapok.

A magyar reform. egyházalkotmány jogi kuffői.

A magyar reform. egyház helyzete a magyar
államban.

A magyar reform. egyház viszonya más egyházak
irányában.

A magyar reform. egyház mostani alkotmánya
Az egyházszervezet áttekintése.

A jogok alanyai az egyházban.

Az egyházi szemlék.

Az egyházi törvényhozás.

Az egyház kormányzata.

Az egyházi biráskodás.

Ezen művek kaphatók

HEGEDÜS és SÁNDOR

könyvkereskedésében **DEBRECENBEN,**
és minden könyvkereskedésben.

Orgona - Harmoniumok

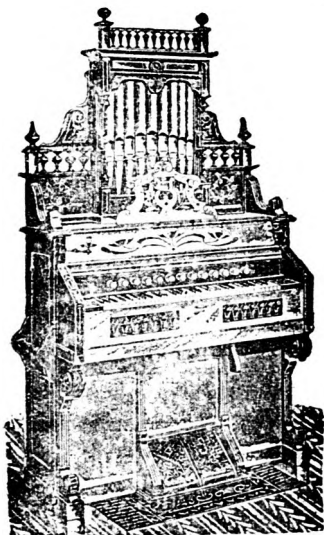
A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes huros-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlenül szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe **hangfokozó-gerenda** 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) Törőgató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

MÜHLE VILMOS

cs. és kir. udvari szállító

TEMESVÁR.

Mag-, Növény-, Rózsa- és Fa-Nagytenyészetek.

(Növelési terület 94 hold.) Világkivitel

A legjobb magvak. A legnemesebb csemetefák. A legszebb diszfák,

== cserjék, rózsák, fenyők. ==

Kertészeti kézikönyv dilettánsoknak.

Dus főárjegyzék ingyen

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

könyvnyomdája

a legolcsóbban és izléselesen készít mindenféle

nyomdai munkát, u. m.

Táblázatokat, lapszabályokat, Könyveket,

Műveket, Báli meghívókat, Névjegyeket,

Röpiratokat, Adó könyvecskéket, Lapokat,

Termény-, Pénz-, Magtárkezelési íveket,

Lakodalmi kártyákat, Stb.

Löfkovits Arthur

— órás, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok,

kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

A magyar védőegyesület 340—42. számú védőtáblái.

Erős takarékos konyha
tűzhelyek edények

mosó facsaró és mángorló

gépek raktára.

Sesztina Lajos

vaskereskedésében

DEBRECEN, Piac-u. 23

Baktai EGRY FERENCZ

Harangöntő

KISGEJŐCZ. (UNGMEGYE.)

Alapítva 1793-ban.

Alapítva 1793-ban.

Kitüntette: Budapest Hódmezővásárhely Pécs és az országos Iparegyesület által, ezen felül nagyon sok elismerő irat.

Készít

harangokat

Előre meghatározott hangnemben a legmeszszebb menő jótállás mellett, továbbá

vasharang-lábakat és régi

harangokat,

szabadalmazott forgatható vaskoronákra át-szerel. o o o o o

Tessék árjegyzéket kérni!

Novotny Antal

harangöntőde és vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előe meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hang-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 467 kgros régi modorú haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok lyet nekel való újra szerelését és vertvas-harang állványoka. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy eremmel kitüntette.

A „Neumann M.“ cég debreceni áruházáról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsóságra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.

LELKÉSZEGYESÜLET

Az Orsz. Ref. Lelkés-Egyesület hivatalos közlönye.

Ára külön küldve évi 8 korona. A lelkészegyesületi tagok a tagdíj fejében kapják.

„Itt a próba.“

Nem az utolsó, hanem a nagy próba áll az O. R. L. E. előtt. Nem az utolsó, mert hiszen egy egyesület, amely a reformok duzzadó elhatározásával indul a jövő nagy küzdelmeibe, a próbák határköveihez időszakonként ismétlődve elérkezik. Hanem a nagy próba komoly, jelentőség-teljes alkalma köszönt reá a küszöbön álló kongresszuson. Itt tűnik ki, hogy a testvéri szeretet, melynek jelszava átaizengette a paróchiák csöndes szobáit, zászló alá hiva a sokat nélkülözött kálvinista papság százait, csak fantom volt-é, amely játszi arculatával a pillanatnyi csábítás ingerét tudta felkelteni avagy verszerződés a közös sorsban a jövő jobbra forultáért egymás mellett, egymásért, egymás terhét hordozva küzdeni. Itt tűnik ki, hogy a fogadkozás, mely az eskü áhitatával tudta eltölteni a lelkeket, röpke felbuzdulás obligo nélküli könnyelműsége volt-é avagy pedig belső parancs, melynek méltóságát a lelkiismeret titkán megszólaló hatalmas igazságos Isten ad. Itt fog kitűnni, hogy ebben a kálvinista papi karban, amelynek állhatatosságán a vértörvényszékek hatalma is hajótörést szenvedett, a melynek kitartása a lelkiismereti és alkotmányos szabadság utolsó ments vára volt, ebben a multja folytán sokra érdemesült, sokra kötelezett papi karban van-e még erő, avagy csak a lét és ném lét között hanykódó öntudatlan ösztön benne a homályos irányzó.

A szeptemberi kongresszus kiváló jelentőségét szeretném láng betűkkel írni be minden lelkésztestvér lelke közepébe. Ellenségeink, barátaink lélekzet vissza fojtva várják, mi és hogyan történik itt? Egyfelől a káröröm hangos kacagása készül, másfelől a jobb lelkek ápolják a siker boldogító reménységét.

Melyik következék be? Rajtunk áll. Itt nem szabad egyiknek a másikra utalni, egyik-

nek megelégedni azzal, hogy a másik helyt fog állani; mert szükség van mindenkire! Egy ember elmaradtával is kevesebben vagyunk s már ez a fellépés erejének hányadát veszélyezteti. A mint idvezítő Urunk minden egyes lélekre egész súlyt helyezett, olyan megbecsült érték egyesületünkre nézve is minden harcosa.

Lehetnek akadályok: legyőzhetők és legyőzhetetlenek. Amazokat le kell győzni diadallal, emezek úgy is kevés ember előtt állanak. Csak a kettő közötti határvonal megállapításánál ne a hagyományos kétkedés, egykedvűség, nemtörődőség, közöny játsza a szerepet; hanem a reménység, mely meg nem csal, a szeretet, mely a koporsónál is erősebb és a hit, melynek mindenek tehetségesek.

Egy hosszú esztendő tenger bajával, gondjával, fáradságával, néma küzdelmével, szenvedésével építettünk a lerakott fundamentomon, hivatunk, biztattunk, kértünk és lelkesítettünk, hogy végtére dobbanjon össze testvéri összetartás érzésével minden magyar kálvinista pap szíve. Munkánkat siker koronázta. S most ezt a munkát, hatást és eredményt dokumentálni kell, egyfelől azért, hogy a kik a protestantizmust a vallási társadalom „beteg emberének“ merik tartani, akik a magyar kálvinista egyházat oszlásnak indult hullaként vélik a közélet tényezői sorából eltakarítani, megtudják, hogy a kiknek első sorban kötelességük az egyház sávanak lenni, azokban a nemes, a szent só még nem izetlenült meg, másfelől azért, mert erőnknek számbeli impozáns megmutatása nélkül leg-sajátabb igényeinkre könyörtelen kijátszás sorsa vár és kongresszusunk sikertelensége esetén azonnal megindul a reakció félelmes lavinája s felgöngyölít magába minden maradványt, a mit a szabadelvű egyházpolitikai alkotások kora ránk hagyott.

Nem a legillendőbb dolog magunkról sokat tartani s egyesületünknek ilyen fontosságot tulajdonítani. De hát mentsen bennünket az, hogy

a lefolyt egy esztendő folyamán külső és belső ellenségeink állandó támadása, annak fokozott mérve tanított meg bennünket reá.

Ébredjetez tehát ennek a fontosságnak teljes tudatára, szolgatársaim! és mint akikre sok bizatott, mint akiktől egyházunk, hazánk érdeke olyan sokat vár és remél: jöjjetek, segítsetek tágitani azt a gyürüt, amelyet egy évvel ezelött megindítottunk a Bethesda taván. Hárítsátok el magatoktól a különféle ellenhatások hozzáférkőzésének lehetőségét is; az akadályokat lépjétek át, az éket, mit közzénk, testvéri sziveink összeforrása közzé akar beverni a kívülről táplált intrika, vessétek messze el; saját szemetekkel lássatok, saját szivetekkel érezzetez, saját lelkekkel gondolkozzatok. Elég nagykoruak vagyunk talán, hogy legsajátabb ügyeinkbe kantár gyamkodást nem engedünk? Sok a kísértő, sok az ellenség, melyek közzött nehéz megállani. De, a mi nehéz, az nem lehetetlen, csak adjátok át lelketezket a kitüzött célokért buzgó lelkesültségnek, csak emelkedjék magasra, erősödjön szilárddá a nemes önérzet, melynek a megszégyenülés erkölcsi halál.

Ez pedig eljön, ha huzódoztok s tétlenül tépelődötök. Gyásza reá borul az egész kálvinista egyházra s kárát meg fogja érezni a szabadelvű kibontakozásba vetett remény. Ezt nem akarhatja egyitez sem. Azért a szabadságban megálljatok. A szabadság élet és cselekvés órája int. Magatok legsajátabb sorsa, egyházunk s hazánk nagy érdekei követelik, hogy a nagy próbát megálljuk diadallal.

Dr. Baltazár Dezső.

„A Baltazár ügye“ : a Benedek Pál ügye is.

Az e cimben rejő gondolatot ajánlom B. P. kollegám figyelmébe. Ajánlom. Mert, ha ki merte mondani, hogy a „Baltazár ügye az Orle. ügye“, tovább is kell mennie következtetésében s oda kell konkludálnia : „A Baltazár ügye a B. P. ügye is.“

„Is.“ Hangsulyozva van mondva. Mert nemcsak az Ő ügye, hanem az Orle. minden tagjának ügye. S mert az Orle. előbb-utóbb a magyar református papságnak egyeteme kell, hogy legyen, mert református pap, eo ipso tartozik minden épszivű és épeszű kollegánk : a Baltazár ügye, az egész református papság ügye.

Igen. És pedig azért, mert az egybetartozandóság érzetét minden igaz református pap-

ban élnie kell. Élnie kell azért, mert Krisztustól örököltük a kritériumot, hogy csak akkor mondhatjuk magunkat az ő tanítványainak, ha „egymást szeretjük“.

Szeretnünk kell egymást, nem szóval, hanem : tettel. Akkor a leginkább, a legkitartóbban, a legönfeláldozóbban, mikor legtöbb *ellenség* támad egyikünk-másikunk ellen. És nincsen *most* senkinek közzünk annyi ellensége, mint éppen Baltazárnak. Ellene van a hivatalos észjárás. Ellene van a nem hivatalos észjárás. Az mert : „igen demagóg.“ Ez mert : „nem elég demagóg.“ Ellene van a hivatalos és nem hivatalos sajtó. Az, mert : „igenagitatív“. Ez, mert : nem elég agitatív.“

Szóval — Pali barátom — úgy áll a Dezső ügye most, mint a Krisztusé valaha : mikor Kajafás is, Pilátus is ellene volt. Ellene vallott a nép is. S tanítványai is elszállingóztak tőle. Egykettő meg is tagadta, el is árulta.

Ilyen körülmények közzött minékünk, kik faragattuk az Orle. bölesőjét s vajudoztunk a születendő csecsemőért, ugyancsak meg kell gondolnunk, hogy a „Baltazár ügye — az Orle. ügye“ s e vonatkozásban akkép kell ténykednünk, hogy lehetőleg egyiket se bántuk, mert tudni való, hogy egyik bántalma, a másik bántalma nélkül ez idő szerint : lehetetlen.

Igy — Pali barátom — szerintem. Ől kellett volna függeszteni mondókádat legalább addig, míg a püspökválasztás lavinája lezudul Sionunkról. Ennyi szeretettel tartoztál volna Dezső iránt is, a Sion iránt is az Orle. iránt is. Még akkor is ha igazad lett volna.

De ha a te izzó kebled vulkánja kiontotta a lávát, hadd jöjjez, míg nem késő, a szeretet és az igazság lágy esőjével, hogy mihamarább fűszál, gyep, virág, kalász és gyümölcs teremjen az általad kibocsátott mondókák láváján. Könnyű lesz a munkám, mert nincs igazad Testvér! Szeretet se igen van mondókáidban. Igazság pedig szeretet nélkül el sem gondolható Krisztusilag, mert Ő szeretetével teremtett igazságot.

Am hagyjuk a dogmát. Ma kevesen beszélnek róla. Még kevesebben belőle. Érteni meg : senki se érti meg. Térjünk a dologra. Bizonyítam be : nincs igazad !

* * *

1. Azért haragszol Baltazárra, mert azt hitted, hogy Apponyit „a miniszteri székből... kihuzza“ s e várákozásod nem teljesült be! Ugyan?! Hát elfelejtetted, hogy a mi alkotmá-

nyos államunkban egy szuverén van : a nemzet : s ennek reprezentátora a korona ? S emlékszel-e rá, hogy akkortájt, midőn a nemzet és a korona akarata két utra akart térni már, elég volt egy rá nézve kellemetlen fordulat arra, hogy Apponyi egyik tényező mellől a másikhoz forduljon ? Nemsokára, hogy a másiktól egyikhez s majd hogy mindakettő bizalma után forduljon ? És e politikai erény miatt most akkora hatalma van, hogy, ha valami nem akar sikerülni az *ügynevezett* képviselőházban, Apponyinak csak ki kell jelenteni, hogy „tárcámat kötöm hozzá“ s megy minden, mint a karikacsapás ? ! Elnémul minden hang, meghajol minden térd s a néhai való „tigrisek utódai“ szinte keresztet hányva mondják : nagy az efézusi Dianna !

Hát elég erős lehet arra egy szegény (mert „szegény“ az, ha még debreceni pap, vagy püspök is !) kálvinista pap, hogy „kihuzzon“ helyéről egy olyan hatalmat, mely a mögötte lévő klerikális tábor fegyvercsörtetésében való bizalma s a maga ügyessége következtében, szinte játszik szuverénításunk mindkét tényezőjével ? !

Ugy-e : e ponton méltatlan haragod Baltazár iránt ? ! Nincs igazad benne ? !

2. S csalatkoztál abban, hogy Dezső a „kath. egyházat“ „sőt még az államot is koldusbotra — nem — „juttatta“ ? ! Hogyan ? Hiszen az állam : mi vagyunk. Te is, én is, ő is. A cigány is egy darab az államból, mint akár a hercegprimás s megfordítva.

Eszerint ha az államot koldusbotra juttatja valaki : árt nekem is, neked is. Az Orle. elnökétől pedig nem várhatja senki, hogy ártson ! Neki használnia kell a köznek akkor is, a mikor munkája rombolásnak tűnik fel. Igen. Mert : kiki annyit ér a mennyit használ. Az ártalom : az a sátán műve.

Nincs tehát igaza annak, ki azt követeli, hogy valaki az államot koldusbotra juttassa.

Még annak sincs igaza, ki a kath. egyházat akarja juttatni e kenyértelenségre ! Mért ? Mert a kath. egyházat ma 10 millió ember alkotja. Ha hívő, ha hitetlen. Ez a 10 millió a magyar államnak, a mi hazánknak fele. A hazát rontaná meg hát az, ki ezeket megrontaná.

Ám, hogy az 1848. XX. t.-c. becsületesen vitessék keresztül s a katolikus milliók ne legyenek kizárva abból az 1000 millió értékű vagyomból, mit ma 19 főpap élvez jórészt : az a kath. egyház zömét nem érinti. Az neki nem fáj, ha felvilágosítást nyer a dolgokban. Sőt örvend, ha diadalmat nyer az igazság.

De ki magát a kath. egyházat akarja koldusbotra juttatni : annak nincs igaza. Az egyház fejei urak. A többi rabszolga. Nekünk kálvinista papoknak ezeket kell kimentenünk az előítéletek és balhiedelmek rabszolgaságából. S velünk lesz az valamennyi, mihelyt az államba annyi igazságot tudunk verni, mennyi elég az igazság diadalához. A népszövetség katonái mind mellénk állanak ha idejében fujjuk meg az igazság trombitáját. Még nem késett el a dolog.

3. Harmadszor az fáj neked, hogy a mi „szükkörű hetilapunkat“ a „Lelkészegyesület“ meg kellett alapítani éppen a kongresszus határozatából kifolyólag, meg az alapszabályok szerint is.

És a mennyiben ez megalapított és bűn tényálladékát képezi, ennek oka első sorban én vagyok, azután meg Balla Endre csetényi kollégánk. Miért ? Erről itt nem beszélek, de, ha interpellálsz, a kongresszuson : igen. Igen addig is, ha kell : privátim.

Egyet azonban hangsúlyoznom kell ez alkalommal is, az pedig ennyi : ennek a lapnak állani kell. Élni, virágoznia kell akkor is, ha ugyancsak a kongresszus által tervbe vett heti lapunkat akár az „Ujság“ színvonalán tudnók, csudásan, igaz célzatu utjának neki bocsátani. Élni, virágozni kell, mert a magyar református egyháznak s az egyház papságának mindig lesz olyan keblü ügye. egy egész sereg, mely a publikumot nem érdekli. Csak minket. S ezzel, ezekkel terhelni egy napilapot és annak közönségét, az több, mint a mi csak hátrányára volna egy napi lapnak. Több : megölnöje lenne annak. Mi meg magunkat, a közöttünk való bizalmat, egyetértést ölnök meg, ha a szócsovünket meghalni engednők. Igen, mert a legjobb háznál is van differencia. De hol az bent nem marad : ott nincs is ház, hanem csak piac. Ott meg a legyek élnek jól csupán. De nem a háziak.

A „Magyar Szó“ pedig ha ki van végezve : maga végezte ki magát. Emlékezzél a jesibákra. Előbből a dr. Tüdös, Bánffy, Hegedüs s Morvay s legujabban a Baltazár esetére. Ki következik ezután : nem tudom. De bárki következik ezután az nem a „Magyar Szó“ kára, hanem a miénk magyar reformátusoké.

Ám a „Magyar Szó“-ból azt, a mit respektáltunk, szerettünk, csodáltunk akkor, a mikor dr. Pályiból azaz érzés nyert kifejezést benne, mely a miénk is volt — mondom a „Magyar Szóból“ : (ha dr. Pályi is azt akarja s lesz rá erőnk) azt, a mi a miénk : meg fogjuk tartani ezután is.

A mai alakjában pedig ha kivégezné dr. Pályi: az csak elismerést érdemelne mindnyájunk részéről. De, hogy Baltazár nem végezte ki, bizonyítja ép az a körülmény, hogy cikked (bár maradt volna az éji homályban) épen ott jelent meg.

Nem igaz tehát, hogy Baltazár kivégezte volna a „Magyar Szó“-t.

4. Vád éri Baltazárt azért is, hogy a konventnél mért nem sürgette nyomoruságos fizetésünknek javítását? A konventnél? Hát nem több az, ha az egyházmegyéknél és a kerületeknél szorgalmazza? A konvent maga-magában nincs. Az, az egyházkerületeken, megyéken, községeken, tagokon áll. Ezek annak fundamentuma. Mi alkotjuk az egyházközségeket, megyéket kerületeket, a konventet, a zsinatot. S ha mindezek stagnálnak, legelőször minket, a tagokat illet a vád egyen-egyen és összesen. Mért nem választunk megfelelő képviselőket? Miért engedjük, hogy maguk válasszák meg magukat gyengeségeink kihasználásával? Mért nem küldünk mindenüvé „talpig ember“-eket?

Miért? Miért? Miért? Azért, mert nem magunk akarunk cselekedni, hanem azokra bizzuk a munkát, kiknek minden törekvésük saját énjük előretolásában merül ki jórészt. Nekik elég — tisztelet a kivételeknek — ha pozíciót foglalhattak el. Az ezzel járó korteskedéssel minden erejük kimerült, mint annak a versenypáranak, mely elsőnek futott be az oldalbordáiba vágódott sarkantyú ösztökélése miatt, de a célnál kiadta párját s azután csak a bőrével fizetett.

Ha nem törődik velünk egyik-másik hatóságunk eléggé, annak nem Baltazár az oka, nem is a konvent, hanem mi jó magunk.

Nincs igaza hát annak ki Baltazárt teszi felelőssé a konvent nemtörődömségéért. Hogyan nyert volna csatát Hannibál, Napoleon vagy Hunyadi, ha nem lett volna táborá? Nem a vezéré a diadal, sem a vereség: a sereget illeti mindakettő. Igaz: „Baltazár ügye az Orle. ügye“. De az is igaz: a ki Baltazárt bántalmazza elnöki minőségében az az Orle.-t is bántalmazza.

Az alapszabályokról ne is beszéljünk. Negyven napra nem jött válasz: mi tehát munkálhatunk törvényesen.

* * *

Mindezek bizonyágai annak, hogy Baltazár ügyünket sem el nem „alkudta“ sem el nem „adta“. El sem is adhatná, el sem is alkudhatná, mert nem is engednök. A rabszolgakereskedés

régen lejárt. Így lejárt a kálvinista papokkal való kereskedés is. Erre nem képes se Baltazár se te. Hogy Baltazár nem, bizonyítja a te cikked. Hogy te sem: bizonyítja ez az én cikkem.

Bucsuzásul még egy zokszót: „A Baltazár ügye a Benedek Pál ügye is.“ Minthogy a Benedek ügye a Baltazár ügye is. Egy test vagyunk. Fejünk a Krisztus.

Csia Kálmán.

Időszerű kérdések.

Evangeliumi Szövetség.

I.

Lelkészegyesületünk programjába vette az „Országos Evangeliumi Szövetség“ megalakítását. E szövetség célját, eszközeit működésének methodusát illetőleg még nem fejlődött ki határozott állásfoglalás. Tért kell engedni az egyéni véleményeknek. A minden oldalról felgyulladó vitalángok megvilágosítják a célt, részletezik az eszközöket, a módszert s így aztán sikerülni fog e hatalmas eszmére még eddig ránehezdedő ködöt elűzni.

„Országos Evangeliumi Szövetség“ alapítására az eszmét a mindenütt rohamosan alakuló kath. népszövetségek szolgáltatták. Ezeknek keletkezése ellen, ha a keresztyén vallásos szellem fellendítése a céljok, semmi kifogásunk nincs. Krisztus minden földi egyháza felhasználhatja az általa ajánlott fegyvereket a hívek fölbresztésére. De aztán ezeknek a fegyvereknek, eszközöknek tisztáknak kell lenniök s rajtok kell ragyogni e krisztusi szellemnek.

A római katolikus népszövetségeknek azonban sem célja, sem eszközei nem viselik magukon a krisztusi szeretet fénylő bélyegét.

Első sorban azért, mert nemcsak e világ valamennyi róm. katolikusát akarják egy harmonikus egészszé tömöríteni e szövetség keretén belül, hanem a más vallásuk rovására is szeretnének, sőt igyekeznek is terjeszkedni. A maguk fényben uszó, saját zsirjában szinte megfulladó anyaszentegyházukat törekésznek a hatalmi érdekek legmagasabb sférájába emelni s természetesen a szegényebb, száz sebből vérzett ekklezsiákat torkon ragadni, elnépteleníteni és kifosztani; másodsorban azért, mert semmiféle — sokszor vallási tévedéseken alapuló — kényszereszközöktől sem riadnak vissza, hogy egyrészt tudomány nélkül való tömeget, másrészt az érdekeik néha kihívó legyezgetéséért jutalmat váró intelligenciát becsődítsék, vagy inkább behajtsák a népszövetség aklába. Közbe mindenütt elhintege-

tik a zsidógyűlölet magját, mely később talán még pogromra is vetemedik, mely gyűlöletet még reklám gyanánt is fölhasználnak a népszövetség benépesítésére; harmadszor pedig azért, mert akármily mosolygós ártatlan ábrázattal közelednek is, fehér talárlók alól kilátszik a fekete politikai lóláb, mely egyszerűen undorító, utálatos ellentéte a krisztusi szellemnek, s a napnál is világosabban mutatja, hogy a népszövetséget saját politikai befolyásuk emelésére akarják fölhasználni.

Krisztus pedig, míg e földön járt, politikai eredményeknél magasabbra becsülte a lelkek megváltását s nem valami politikai ábrándért, hanem az emberiség égisz alá bűneiért halt meg. Ő tehát kizárja a szenvedélyek hullámaira épített politikát a békeséget ígérő anyaszentegyházból.

A hívő keresztyén, midőn titkos kamrája meghitt csöndjében Istennel tusakodik, vagy midőn a templomban a többi hitokonnal együtt gyülekezetté alakulva, énekben és imádságban magasztalja az Urat, vagy midőn a szegények, betegágyban sinylődők, özvegyek és gyermekek között folytatja Krisztus munkáját, a szeretet szolgálatát nem egy földi országnak, hanem a határokat nem ismerő Istenországának tagja. Az az elmosódott, eltűnnek akkor róla azok a nemzeti vonások, melyeket a körülötte egy nyelven beszélő, sajátos politikai célokért lelkesedő, különleges faji tulajdonságokat és szokásokat megőriző néppel való folytonos együttélés rajzolt rája s átalakul a fiasági viszonyban minden halhatatlan lelket egyformán szerető istengyermekévé. Mely tényből következik, hogy nemcsak az utálatos felekezeti politika, de még a legragyogóbb nemzeti eszményért folytatott politikai küzdelmek is kizárandók egy tisztán keresztyén, tehát szellemi élet föllendítését célzó egyesülésből.

Mindezekből az előbeszédekből aztán meglátszik, hogy minőnek gondolom én az „Országos Evangéliumi Szövetség“-et. Legyen az első sorban egy központi intézmény, tehát foglalja, egyesítse magában az egyházakozségeket sok kisebb és nagyobb evangéliumi szövetségeit. Másodsorban pedig legyen nevéhez hű, tárgyilagos, tehát ne törekedjék másra, mint Krisztus evangéliumának, a Megváltóról szóló örömhírnek terjesztésére.

Nem tartom ugyan egészen természetes fejlődésnek azt az óhajt, mely mindenekelőtt a központi intézményt akarja megvalósítani s nem várakozik addig, míg az egyes egyházakozségek evangéliumi szövetségei az egységes vezetés céljából nem látják be egy irányító, sugalmazó nagy központ felállításának szükségességét, mely mindenképpen megfelelné a törvényszerű logikus fejlődés menetének, de tekintve helyzetünket, ebbe is kénytelen vagyok belemenni. Azonban, amidőn ezt elhatároztuk, siessen valamennyi szolgatársam egy-

házakozsége falai közé úgy a katedrán a velőkik ható szakadatlan hivatgatás, mint oda kint az életben a nyáj között a türelmes megkeresés módszerével igyekezzék letenni alapköveit s aztán lassan-lassan építse s majd hozza tető alá is az evangéliumi szövetség épületét.

Itt aztán megjegyzem, kiemelem azt a szabályt: ne törekedjünk gyors munkára. A mustármagról szóló parabóla alapját alkotja a haeckelizmusnak azaz a természetes fejlődés élettani törvényének. Az evolúció, az előrehaladás csak akkor szabályszerű, ha fokról-fokra történik. Az egyházakozségek evangéliumi szövetségei ne legyenek hasonlatosak egy jól-rosszul összetákolt köpenyhez, mely meglehet pompásan illik viselőjére, de hamar leszakad róla. Egy szóval ne csináljunk fércmunkát. Előbb ne a külső keretet készítsük el csak azután fessük hozzá a képet, hanem megfordítva. Keressük előbb az üdvösségre vágyó lelkeket, toborozzuk össze őket egy közös zászló alá s azután belőlük alakítsuk meg az egyházakozségek evangéliumi szövetségeit. Ne igyekezzünk megnyerni mindjárt minden embert s ne dörögjünk, ha ez természetesen nem sikerül. Egy minden tekintetben megfelelő evangéliumi szövetség a csalódások, kísértések, szomorúságok, olykor bukások, majd ismét fölemelkedések hosszú éveinek türelmesen bevárt eredménye.

Másodsorban az egyházakozségek megalakítandó evangéliumi szövetségei positive foglalják magukba mindazt, ami a szellemi élet felüdítésére, élénkítésére szolgál, negative pedig tartsanak maguktól távol minden jótékony pezsgő forrongást meggátoló, eszközöket.

Amiket itt irtam, pár rövid szóba foglalhatom az evangéliumi szövetségek legyenek tárgyilagosak.

Tehát legyenek bibliaolvasó szövetségek. Tartson rendszeres bibliaolvasó összejöveteleket különösen népünk pihenése alatt.

Ezekben a bizalmas gyűlésekben, hol szabadabban érzi magát a hívő, mint a templomi istentisztelet alatt, hol ő is beszélhet, kérdezősködhet, bizonyíthat, tapasztalatokat szerezhet, talán még jobban fel lehet tártani előtte a mi bűneink súlyától roskadozott Krisztust s oda vinni őt a keresztt alá, melyről a legcsudálatosabb, igazán isteni szeretet ragyog le minden emberre, mely szeretetnek szikrázó, olvasztó kemencéjében képződnek a valódi keresztyén jeltemek. Aztán a biblia mindenféle társadalmi osztálynak így lesz közkincsévé. Így fog tanulni kelőle a kereskedő és iparos ügyességet, a szülő szermekszeretetet (Baranyában) a gazdag irgalmasságra való készséget, az ábrándozó józanságot, a gyermek engedelmisséget, a tudós alázatosságot, mindnyájan mind halálig tartó hűséget. S mindezen szent célok megközelítésére legközvetlenebb eszközök az ily bibliaolvasó összejövetelek. A katedrában az előre elkészített jól felosztott beszédnek sokszor nincs olyan hatása,

mint ilyen gyűléseken egy pár rögtönözött mondatnak, mely egy nem várt kérdésből kifolyólag tolult ajkainkra s onnan aztán nem egy, de sok száz szomjuhozó szívbe.

Azután legyenek az egyházközségek evangéliumi szövetségei a gyakorlati keresztyén életre vezérlők.

Sok hívő nálunk öibe tett kezekkel, mozdulatlanul nézi a lépten nyomon elébe táruló nyomort. Örül, hogy megmenekült — és nem siet mások megmentésére. Mások meg a papra biznak mindent: az imádkozást, bibliamagyarázást, a keresztyén élet eszményeiért való küzdelmet. Minél jobban végzi mindezt a lelkész, annál — nyugodtabbak ök. Fel kell világosítanunk mindeneket. Hirdetnünk kell azt az igazságot, hogy a keresztyén élet mozgó, eleven, változatos, minden ügyességet igénybe vevő élet, melyben csak az erősek diadalmaskodhatnak (struggle for life), de éppen ezért az erőseknek kötelességök a gyöngéket segíteni s törekedni arra, hogy az életnek egy-egy sebesültjére, bibliusan egy-egy dögre ne csak a saskeselyük szálljanak, hanem hogy mentes végett az erősek is ott teremjenek

A biblaolvasás megszokása, mely egyszersmind imádkozásra való készséget is teremt, mely később a keresztyén gyakorlati élet különböző munkamezőire vezet az egyéneket, oly szoros kapcsolatot hoz létre a hívő és az egyház között, hogy azt a pokol minden ereje sem képes széjjel vágni.

De most foglalkozunk negative azokkal a dolgokkal, melyekkel a szövetség nem foglalkozhat.

Semmiféle nemzeti színű politikával. Ezzel végeztünk.

Nem foglalkozhatik, mint evangéliumi szövetség, a papi fizetés fölemelésével. Ez benne van a koronás király által szentesített zsinati törvények között. Ez a Lelkészegyesület ügye.

Nem foglalkozhat, még egyszer ismétlem, ha tárgyilagosa akar maradni, a Közös Bevásárló Szövetkezet eszméjének propagálásával sem. Ezt a különben szép és hasznos eszmét, melynek fölvetése mutatja, hogy protestáns keresztyén társadalmunk az ipar és kereskedelem föllendítésért is küzd, más uton kell megvalósítanunk. Az evangéliumi szövetségek a gyakorlati ügyességet is fejlesztik a megjelölt módon. Erre nagy szüksége van népünknek s ez majd a Szövetkezetnek is hasznára fog válni.

Nem foglalkozhat politikai lap megindításának eszméjével sem. Hanem igenis, alig vártam, hogy erre rátérhessek, meg kell indítania egy keresztyén heti újságot. A „Kis Tükör“ hosszú vergődés után kimult. Kevés előfizetőjének sok lelki hasznot nyújtott, annál több kárt szerkesztőjének, ki a kiadás terhét is magára vállalta (Áldja meg érte a kegyelem Istene). Helyébe „Keresztyén Szövetség“ címen egy új lap lépett. Az

sem dicsekedhetik még — biztosan — az előfizetők hatalmas táborával, de ha az „Országos Evang. Szövetség“ kimondaná, hogy a jól szerkesztett kis lap — egyszersmind hivatalos közlönye s 1600 lelkész magára vállalná a terjesztés munkáját, akkor felvirágozhatna s végre valahára lenne egy minden tekintetben megfelelő keresztyén újságunk.

Ezekben voltam bátor körvonalozni az „Országos Evangéliumi Szövetség“ eszméjét úgy, a hogy az én lelkemben megfogant. Az Orle.-nak kell felhuzni a kerékeket s megindítani az eszmét a megvalósulás útja felé. A részletkérdéseket meghányhatjuk-vethetjük szeptemberi kongresszusunkon is, még annak előtte e lap hasábjain. Viták közben tisztul az eszme, melynek gyakorlati megvalósítása kell, hogy maga után vonja az évtizedek óta lethargikus álomba, merült protestáns keresztyénség fölébredését s még közelebb vigyen bennünket egy szintén ragyogó, felséges célhoz, a magyarországi összes protestáns táborok egyesítéséhez.

De erről az utóbbiról, Szerkesztő ur kegyes engedelmével, majd máskor írok.

Törtel. 1908. július 5.

Kövy K. László
ref. lelkész.

VEGYESEK.

— **Figyelmeztetés és kérelem.** *Lapunk jelen számát összes lelkésztársainknak azzal a kéréssel küldjük meg, hogy a mennyiben az Orle. tagjai közé beléptek, de a lapot még sem kapják valami ok miatt, nekünk pontos címeiket megadni ne terheltessenek. Mindennemű ide tartozó közlemények s helyváltoztatásokról szóló tudósítások a kiadóhivatalnak Nyomtató-u. 9. jelentendők.*

— **A szeptemberi kongresszusra** a jelentkezések megkezdődtek, de korántsem olyan számban, mint a minőt a reánk váró nagy feladatok, érdekeink érvényesítésének legközelebbi döntő alkalma igényelne. Vegyék szívökre, lelkökre szeretett lelkésztársaim azt a nagy kockát, a mire úgy saját érdekünk, mint egyházunk s hazánk érdeke a küszöbön álló egyházpolitikai kérdések útján téve van és aztán siessenek tömegesen segíteni. A szeptemberi erőkifejtéstől igen sok, sőt minden függ. A napot még nem tudjuk meghatározni, mert kongresszusunkat az Evang. szövetség megalakulása előtti napra óhajtának tenni, tehát más tényezőkhöz is alkalmazkodni kell. Könnyítsék meg szeretett szolgatár-

saim az elnökségnek különben is súlyos terheit és dolgait az által, hogy jelentkezésüket a név, lakóhely, utolsó posta, legközelebbi felszálló hely, pontos és olvasható megjelölésével mielőbb megtenni méltóztassanak. Magunk vagyunk minden apparátus nélkül. Ha tehát közel a kongresszushoz történik a tömeges jelentkezés, nem leszünk képesek eleget tenni, de meg a vasuti kedvezményes jegyek kieszközlése céljából is már augusztus elején szükséges lesz tudnunk a jelentkezők nevét. Kérelmemet szíves figyelmükbe ajánlom. Maradok Hajduböszörmény, 1908. július 15. Dr. Baltazár Dezső.

— **A kongresszusra jelentkező** lelkész-testvérek névsorainak közlését több oldalról hangoztatott kívánságra ezennel megkezdjük és hetenként folytatni fogjuk, abból a célból, hogy minden jelentkező bizonyos legyen jelentkezésének célhoz jutása felől. A közzététel ellen ugyan két ellenvetést tettek. Először azt, hogy úgy a jelentkezők neve nyilvánosságra jutván, a lelkészegyesület ellenes belső pressiónak tétetnek ki a jelentkezők; másodsor, hogy így a bérsajtó el fogja árasztani szentes hazudozásával a jelentkezőket, ami aztán a kongresszuson feltétlenül szükséges egyetértést, szerettel fokozott erő kifejtést károsan fogja érinteni. Am az első nehézményre azt mondjuk, hogy egyesületünk tagjai sokkal határozottabb gondolkodásúak; sokkal függetlenebb és állhatatosabb náluk az akarat elhatározás, sokkal jobban át vannak hatva törekvésünk igazságától, célunk nemességétől, tömörülésünk szükségétől, mintsem bármely pressio is vissza tudná őket tántorítani. A második nehézmény szintén semmis. Mert hiszen a bérsajtóval együtt nagyon lealázó és megszegényítő feltevést kockáztatnánk meg a magyar kálvinista papság szellemi színvonala és izlése felől, ha feltételeznénk, hogy ezt az intelligens testületet vakmerő hazudozásokkal ide-oda vezetni, fizetett pszichológusokkal, szennyírásokkal gyönyörködtetni lehetne.

A névsort tehát megkezdjük.

1. Kulcsár Sándor Herecgszöllős, 2. Szuhay Benedek S.-Kápolna, 3. Barna Gyula Disznóshorvát, 4. Szabó Aladár Apagy, 5. Szekeres Mihály Takácsi, 6. Márk Ferencz Okány, 7. Tóth Kálmán Gárdony, 8. Kelemen Zsigmond Homokbögöde, 9. Lénárd Ede Szamosdob, 10. Szarka Tamás Nagymuzsaly, 11. Nagy Béla Téth, 12. Szücs Kálmán Lajosmizse, 13. Lengyel József Gönc, 14. Oláh Sándor Krassó, 15. Makay Lajos Örkény, 16. Szigeti Gyula Gebe, 17. Nagy Elek Fugyi, 18. Kazay Géza Lak, 19. Fodor György Perkupa, 20. Győri János Nógrád, 21. Komjáthy Aladár Tárkány, 22. Bélteky Albert Bodpalád, 23. Vikár János Szalafő, 24. Szekeres Sándor Forgolány, 25. Berecký József Bereg-ujfalu, 26. Kájel István Öszöd, 27. Kovács Zsigmond

Diószád, 28. Jánossy Sándor Tivadarfalva, 29. Kiss Lajos Garbócbogdány, 30. Gyenge János Bélzerind, 31. Tóth Ferenc Berzék, 32. Körössy Sámuel Hernádszadány, 33. Diószeghy Mihály Tiszafüred, 34. Kocsis József Sonkád, 25. Horváth Lajos B.-M.-Szt.-Király, 36. Demjén Márton Veszprém, 37. Szücs Dezső Csajág, 38. Dienes József Alsóbökény, 39. Kovács Áron K.-Szentmiklós, 40. Nagy István Kisujszállás, 41. Farkasdy Béla Patak, 42. Beregszászi Ferencz Szendrő, 43. Erdős Ignác Nagyszekeres, 44. Major Gyula Paptamási, 45. Jakab Áron Nagypirith, 46. Vigvári Mihály Nagyberes, 47. Svingor József Vadna, 48. Havas Gyula Börvely, 49. Csiki József Megyes, 50. Szemes László Szentjános, 51. Pólya Lajos Nagyölved, 52. Nagy Vince Csabdi, 53. Szilva István F.-Fügöd, 54. Demény Zoltán M.-Mecske, 55. Keresztes Gyula Kaposmérő, 56. Novotny Alajos K.-Dombó, 57. Dr. Baltazár Dezső Hajduböszörmény, 58. Kiss József Pápa, 59. Tüdös István Miskole, 60. Dr. Ferenczy Gyula Debrecen, 61. Dr. Székely József Szt.-M.-Káta, 62. Birtha István Léva, 63. Csia Kálmán Etéd, 64. Juhász László Győrtelek, 65. Kontra Aladár Óbuda, 66. Jánosi Zoltán Debrecen, 67. Hamar István Budapest. (1908. július 27.)

— **Programmunkat** a kongressusra még azért nem tehetjük pontosan közzé, mert a felkért előadók mindenike még nem válaszolt, hogy vállalkozik-e vagy nem. (Általában lassan mozgó hadsereg vagyunk.) Magokat a tárgyakat azonban nagyjából már most jelezhetjük.

1. Az ideiglenes tisztikar és a kongresszus által választott választmányi tagok lemondása s ezzel kapcsolatosan új választás.
2. Az alapszabályok esetleges módosítása.
3. Az alapszabályok megerősítésének kérdéselme.
4. Lelkészképzés reformja.
5. Lelkeszi fizetések rendezése.
6. A szekularizáció kérdése.
7. Az Orsz. Ev. Szövetséghez csatlakozás.
8. Az 1848. XX. t.-c. kapcsolatosan a kilátásba helyezett egyh. politikai törv. javaslatokkal.
9. A „Ne temere“ encyclica.
10. A katolikus papi javadalom és az orsz. gyűl. képviselői állás viszonya.
11. A nyugdíjtörvény elviselhetőségének kérdése.
12. Közös Bevásárló Szövetkezet.
13. Internátus és árvaház.
14. Hivatalos közlönyünk fejlesztése.
15. Az egyetemes adóalap hatása.
16. A lelkeszi egyenruha kérdése.

— **Az alsószabolcs-hajduvidéki ref. egyházmegyében** tartott részleges tisztújítás alkalmával lelkészi jegyzökké Mészáros Lajos sápi, Török Vincze tiszaezlári lelkészek, világi jegyzővé Papp Sándor hajdunádudvari főjegyző választott meg. Gratulálunk.

— **Nagy Lajos** nagypacali lelkészt egyesületünknek a szilágy-szolnoki egyházmegyében egyik legbuzgóbb és legérdemesebb tagját súlyos csapás érte nejének szül. Haraszthy Mária urnőnek gyászos elhunytával. Adjon az Ur ő neki vigasztalást s a mi lelkésztestvéri őszinte részvétünk enyhületet.

— **Kedvezményes áru szállásokról** és étkező helyiségekről a kongresszus budapesti rendőrsége fog gondoskodni. Legyenek nyugton a jelentkező lelkésztestvérek, hogy minden ékesen és szép renddel történendek, csak idején, minél előbb méltóztassanak jelentkezni. Mert bizony „sero vementibus ossa.”

— **Gergely Antal** mezőtúri lelkésztestvérünket sikerült a kongresszus ünnepi szónokaként megnyernünk. Örömmel adjuk ezt tudtul, mert az által, hogy egyetemes egyházunk egyik legnagyobb, országos hírű szónokát megnyertük, kongresszusunk legkiemelkedőbb pontjának sikerét, fényt biztosítottuk.

— **Az őrségi egyházmegye** lelkészértekezlete f. hó 15-én tartatott meg, melyen világiak és lelkészek egyaránt teljes egyetértéssel és meleg rokonszenvvel karolták fel az ORLE. ügyét. Az Orsz. Ev. egyesületbe leendő testületi belépes kimondatott s az értekezlet Dr. Baltazár elnököt „aki ezen magasztos ügy érdekében annyit tett, faradott, akinek vállára nehezülnek a súlyos terhek, aki éltető lelke lesz és marad ezen egyesületnek” melegen üdvözölte.

— **Szabó József** hegyközszentmiklósi szolgatársunk korai gyászos elhunytáról szomoruan adunk hírt mindenkinek, akiket illet. Legyen áldott a megboldogultnak emlékezte közöttünk.

— **Hajsza Dr. Baltazár Dezső ellen.** Tudvalevő dolog, hogy a nagy Tiszántúli egyházkerületben most püspökvalasztás folyik. Az is tudvalevő, hogy erre a diszes állásra a mi szeretett elnökünk is egyik jelölt. Ez a körülmény magyarázza meg azokat a támadásokat, a melyekkel ellenségei (egész légió) elárasztják a lapokat. Ezeknek a támadásoknak kiinduló pontja egy *Választási kiáltvány*, melyet Baltazár adott volna ki s melyben a papok, tanítók, jegyzők ellen izgatott volna. No hát ez a kiáltvány apokrif. Azt dr. Baltazár soha ki nem adta. Erről ő

maga is nyilatkozott. Az ő megkérdése alapján pedig tekintélyes férfiak tettek volt bizonyosságot, hogy ilyen kiáltványt Baltazár nem irt. A rágalmozás emberei erre elhallgattak? Nem meggyanusították az illetőket s más alakban fentartották a vádakat. Az alábbi nyilatkozat most végleg tisztázza a kérdést, így bizton remélhetjük, hogy azok, a kik égő gyűlöletük lángjával szeretnék elégetni dr. Baltazárt, a kik egész földet megmozgatnának, hogy őt lehetlenné tegyék, ezek a sajnálni való elvakult lelkek belátva tévedésüket s magukba szállva befogják ismerni helytelen s becsületes emberhez nem illő viselkedésüket és módot fognak találni arra, hogy megkövessék a mi szeretett elnökünket, ki e meghurcoltatásokat velünk együtt a békeség okaért eddig igazi nagy lélekkel elviselte és a közérdekért valósággal megszenvedte. Ezt tesszük mi is azt mondván a megtévelyedettnék: „nem tudják mit cselekednek.” A kérdéses nyilatkozat különben így hangzik: „Nyilatkozat. Alulírott ezennel kinyilatkoztatom, hogy annak a kiáltványnak, amely dr. Baltazár Dezső nevével kezdődőleg és névalányomásával 1907. év október hó 12-én Beck Adolf érmihályfalvi nyomdájából a székelyhídi kerület vármegye bizottsági tagsági választása alkalmából kiadott, eredeti szerzője én vagyok, a kiáltványt nt. Baltazár Dezső ur előzetes és utólagos megkérdése, tudta és beleegyezése nélkül becses nevével visszaélve, de a közjónak jót akarva szerkesztettem és bocsájtottam ki. Azt is bizonyítom, hogy ha hozzá tanácsért folyamodtunk, nekünk a vallásban és magyar hazafiságban mindig tanítómesterünk és tanácsadónk volt. Értarsa, 1908. július 19. Tolnay Károly, a kiáltvány szerzője.”

Mielőtt

személy-, jelzalog- vagy építési

K Ö L C S Ö N

íránt intézkednék

kérjen díjtalanul prospektust

Meller L. Egyed

BUDAPEST, IX., Lónyai-utca 8.

Telefon — Interurban 45—31.

Felelős szerkesztő: Dr. Ferenczy Gyula.